

ЖИВОТВОРНИ ИСТОЧНИК

ЧАСОПИС ЕПАРХИЈЕ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКЕ ❖ БРОЈ 33 ❖ ГОДИНА VII ❖ ПРЕОБРАЖЕЊСКИ БРОЈ

АРХИМАНДРИТ
ВАСИЛИЈЕ
ГОНДИКАКИС:
С ОНЕ СТРАНЕ
ВРЕМЕНА

СВЕТА ТАЈНА
ПРИЧЕШЋА
– ТИЈЕЛО И
КРВ ХРИСТОВА
У ЛИТУРГИЈСКИМ
МОЛИТВАМА

СЛОВО О ПОСТУ

СВЕТИ ГЕРМАН
АЉАСКИ
– АПОСТОЛ
ПРАВОСЛАВЉА
У АМЕРИЦИ

ИНТЕРВЈУ СА ПРОФ.
МИЛОШЕМ КОВИЋЕМ

КАКО ЈЕ БУДИСТА
ПОСТАО СВЕТОГОРАЦ?

ISSN 2303-8411

9 772303 841000

СР МАЈКА

АНГЕЛИНА

ПРЕПОДОБНА МАТИН АНГЕЛНА СРПСКА

Кћерка албанског кнеза Аријанита из елбанског краја, свастика чувеног кнеза Ђурађа Кастриотића - Скендербега и жена српског деспота Стефана Бранковића, сина Ђурађа Бранковића. Са својим мужем делила је сву горчини његовог живота, како у Србији, тако и у изгнанству у Албанији и Италији. Своје синове Максима и Јована васпитала је у хришћанском духу. Када јој се муж упокојио, замонашила се и посветила молитви и делима милосрђа, те оправљању и зидању црква и манастира. Народ је назива „Мајка Ангелина“. Њене чудотворне мошти почивају са моштима праведног јој мужа Стефана и посвећених синова Максима и Јована у манастиру Крушедолу. Света мати Ангелина предала је своју душу Господу почетком XVI века. Наша Св. Црква је прославља 12. августа по новом календару.в

САДРЖАЈ:

СА ОНЕ СТРАНЕ ВРЕМЕНА – <i>Василије Гондикакис, архимандрит</i>	4
БЛУДНИ СИН – КАКО ДА ПРЕОБРАЗИМО СВОЈ ЖИВОТ? – <i>Давор Арнаут, ђакон</i>	8
О ТРПЉЕЊУ – <i>Милош Зекановић, протојереј</i>	10
ЖИВОТ У ЦРКВИ ГОСПОДЊОЈ – <i>Кристијан Ђокић, јереј</i>	12
СВЕТА ТАЈНА ПРИЧЕШЋА – ТИЈЕЛО И КРВ ХРИСТОВА У ЛИТУРГИЈСКИМ МОЛИТВАМА – <i>Радмило Радовић, протојереј</i>	14
ВЛАДИКА ФОТИЈЕ - ПЈЕСМЕ	18
СЛОВО О ПОСТУ – <i>Жељко Теофиловић, протојереј-ставрофор</i>	20
СВЕТИ ГЕРМАН АЉАСКИ – АПОСТОЛ ПРАВОСЛАВЉА У АМЕРИЦИ	23
ВЕЛИКО ДЕЛО СТАРЦА ЈЕФРЕМА АРИЗОНСКОГ – <i>Олга Рожњева</i>	26
ИНТЕРВЈУ ЗА „ЖИВОТВОРНИ ИСТОЧНИК“ - ПРОФ. МИЛОШ КОВИЋ	32
НАСЛЕДИМО РАЈСКА НАСЕЉА (<i>део разговора са старцем Дионисијем из келије Св. Георгија, Св. Гора</i>). 36	
КАКО ЈЕ БУДИСТА ПОСТАО СВЕТОГОРАЦ?	39
АПОКАЛИПСУ ПРЕПОЗНАТИ ПОСЛУШНОШЋУ – <i>Остоја Дикић, вјероучитељ</i>	40
ЗАШТО СТРАДАЈУ НЕВИНА ДЕЦА? – <i>Валерије Духањин, свештеник</i>	41
ОД ЕПИСТОЛЕ ПРЕКО СМС-а ДО ЧЕТА: ВАПИЈЕМО ЛИ ИЛИ САМО ТЛАПИМО? – <i>Јелена Калајџија</i>	44
ТЕШКА ПИТАЊА И НЕЛАКИ ОДГОВОРИ – ОСВРТ НА КЊИГУ АПОСТОЛИ СУБВЕРЗИВНЕ НАДЕ ТАНАСИСА П. ПАПАТАНАСИУ-А – <i>Срђан Мاستило, вјероучитељ</i>	47
ХОЛИСТИЧКИ ПРИСТУП ЗДРАВЉУ – <i>Весна Теофиловић</i>	49

Излази са благословом
Његовог Преосвештенства Епископа
зворничко-тузланског г. ФОТИЈА

Година VII, број 33, (преображењски број),
Бијељина, 2020.

Главни и одговорни уредник
протођакон Бојан Чечар

Технички уредник
протојереј-ставрофор Љубомир Самарџић

Секретар уредништва:
Остоја Дикић

Уредништво часописа:
протојереј-ставрофор Љубомир Самарџић,
протонамјесник Сениша Шаренац,
јереј Дражен Ракић, јереј Немања Ерак,
протођакон Бојан Чечар и Остоја Дикић

Адреса уредништва:
Ул. патријарха Павла 40, 76300 Бијељина,
E-mail: casopiszivotvorniistocnik@gmail.com

Часопис излази четири пута годишње

Сарадници часописа:
протојереј-ставрофор Ђоко Б. Лазић, протојереј-ставрофор Зоран Илић, протојереј Драгиша Симић, протојереј Александар Михајловић, протојереј-ставрофор Жељко Теофиловић, протонамјесник Јован Максимовић, протојереј Милош Зекановић, протојереј-ставрофор Драган Илић, јереј Срђан Васиљевић, јереј Милош Тришић, протонамјесник Драган Марковић, протонамјесник Ненад Савић, протођакон Кристијан Ђокић, ђакон Бојан Јокановић, ђакон Давор Арнаут, Данијел Васић, Бранислав Неђић и Милица Игњатов

Издавач:
Издавачка кућа
Епархије зворничко-тузланске „СИНАЈ“
Ул. патријарха Павла 40
76300 Бијељина, тел: (+387) 055-222-300
факс: (+387) 055-210-960

Лектор:
ђакон Давор Арнаут
Графичка припрема
сүрографнка, Зворник

Тираж:
4600

АРХИМАНДРИТ ВАСИЛИЈЕ ГОНДИКАКИС: СА ДРУГЕ СТРАНЕ ВРЕМЕНА

Каки одлазак на Свету Гору представља један мали времеплов. Крочивши на њено тло, поклоник осећа како се за њим навлачи завеса времена и он ступа у једно непознато време и непознати простор византијског средњевековља, али и вечности. Причао ми је један стари капетан брода: „Тада смо имали бродове са једрима. Нисмо се бојали отвореног мора зато што су једра држала брод и он се поигравао са таласима. Многе тешкоће смо сретали када смо прилазили копну. А када смо одводили будуће монахе на Свету Гору, знали смо да их нећемо поново узимати. Губили смо их, нису поново излазили ван, као што се умрли не враћају назад када их односе на гробље“.

Он је Свету Гору окарактерисао као гробље, као гроб, у који када неко уђе, не излази ван. И имао је право. Можемо да кажемо да је Света Гора једно гробље мртвог семења, из кога је исклијао један другачији живот и цветање. Света Гора је нешто што те најдубље потреса и привлачи. Нешто што има везе са смрћу и животом. Кандидат за монаха долази на Свету Гору. Остаје у слободи. Жели да види шта се у њему збива док проводи време на овом месту. Реакције су различите, сходно личностима и трагањима њиховим.

Ако имаш призив за тај живот, за ту логику, место и климу – остајеш. Долази до твог пострига. Биваш приведен од свог

старца светом жртвенику, коме припадаш, коме посвећујеш живот свој. А свети жртвеник, света трпеза, јесте пресвети гроб Христов, одакле излази Женик, као из светле брачне одаје. И волиш један гроб. И припадаш гробу, јер волиш живот. Прва жеља старих Светогораца једном новом, младом монаху јесте: „Добро трпљење“ (καλή υλομονή). То трпљење, то да свесно останеш „под“ (=потчињен), јесте благослов који у себи крије велику динамику, јер те привлачи путу свесног умирања, погребња у „земљу добру“, где се ослобађа, активира динамизам скривен и сабијен у теби. И клија семенка твога бића која даје „плод сторуки“.

Да би се то десило семенка твог бића треба да је жива, да има елеменат који може да издржи у процесу живоносног умирања и треба да дође твој час, да семенка сазри, да човек постане свестан да је то једини пут његов. Да другачије не може бити. И пролази време, да би дошао час. А коначни час је толико страхан, да бисмо сваку жртву учинили да га заобиђемо, да га избегнемо. Другачије, међутим, не може бити, него да испијемо горку чашу смрти.

Проучавање смрти је проучавање живота. Оно што видимо пред собом да се неизбежно приближава јесте смрт. Оно што постоји у нама јесте жеђ за вечним животом. Будући да си заволео овај пут монашког живота

и подвига, идеш даље, почињеш да се погребаваш, да живиш умирање и да се храниш животом неуништивим и радошћу која не пролази. Када се крштаваш „у смрт“ Исусову, облачиш се у Христа и добијаш име. Када постајеш монах, примаш друго крштење и добијаш ново име.

Поредак пострижења говори ти сву истину о животу подвига који те очекује. Говори ти о неизрецивој радости и весељу које ћеш достићи пошто прођеш кроз бескрајне муке и неочекивана искушења. Описује ти сасвим јасно „све што је тужно и тешко у радостотворном животу по Богу“. На крају све доводи до једне провере где је све под претњом, у кризи која често превазилази логику и издржљивост твоју. У том часу крајње недоумице и напуштености, ако свесно свим бићем својим кажеш: „Нека буде воља Твоја, Боже мој, ма колико ме то стајало“, тада се сав мењаш. Облачиш се у Христа.

Место мења име. Постајеш други (= ин, инок). „Они пак који потрпе Бога обновиће снагу, залепршаће крилима као орли, ходе и не умарају се“. Тада доживљаваш последице оне жеље „Добро трпљење“. Осећаш да си цели живот проживео да би дошао до тог тренутка. И до тог места. Тај тренутак је муња и вечност. Тада немаш никаквих недоумица. Не присећаш се ничега, нити шта очекујеш. Божанска посета је наједном избрисала

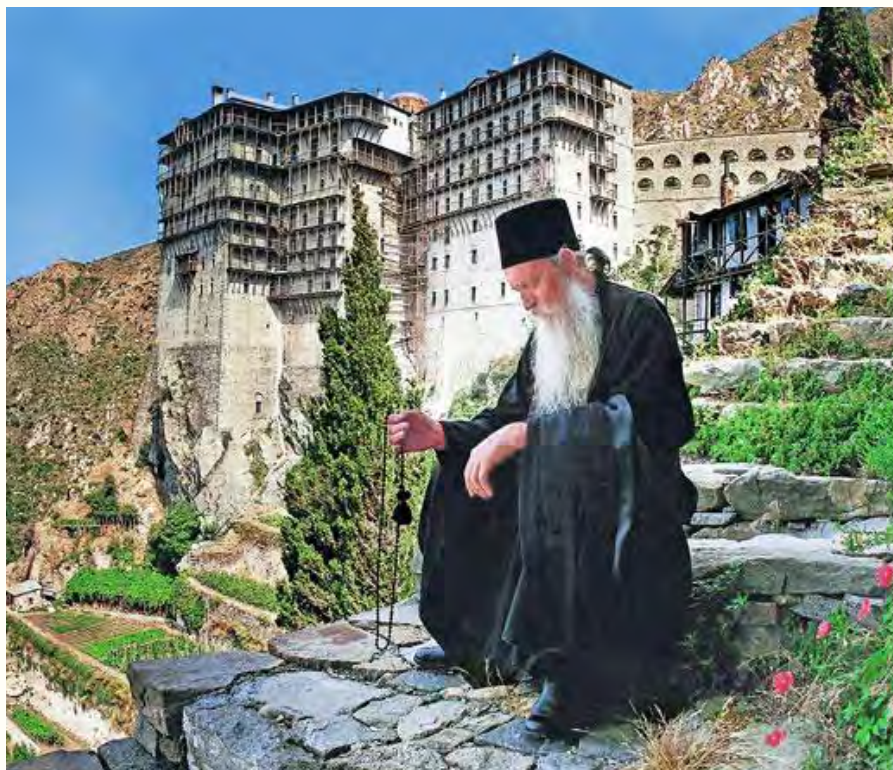
поделу на прошлост и будућност, чинећи све једним „сада“ преплављења и преиспуњености.

Непокретан си. Стојиш за препаштен, пун изненађења, отворених чула, тако да сав постајеш једно чуло. Све вреднујеш другачије. Налазиш богатство, славу и рај тамо где други виде пропаст коју треба избећи. Христос на Крсту и као умрли положен у плаштаницу (у Надгробном плачу) бива препознат као „Цар славе“. Од тада задовољан си када си презрен. Радујеш се понижаван. Биваш помогнут када те отписују. На плочама срца твога исписује се један нови закон, као што је написан на каменим плочама на гори Синају. Нови закон љубави који си лично примио, запечатио те је као „печат дара Духа Светога“. На себи носиш монашку схиму – крст са исповедањем победе: ИС (=Исус), ХС (=Христос), НИКА (=победа). Ф (Φῶς=светлост), Х (Χριστοῦ=Христова), Φ(Φαίνει=просвећује), Π (Πᾶσι=све и свја), Τ (Τόπος=место), Κ (Κρανίου=лобање), Π (Παράδεισος=рај), Γ (Γέρονε=постаде).

Од тада другачије ходиш. Носиш то искуство као проливање крви. Носиш умирање које те је донело у живот. Не излазиш ван гроба. Храниш се њиме као што се биљка храни кореном из земље. Из искуства твог произлази реч твоја, уобличава се простор твој. Све је пројава тог васкрсења из мртвих, све је одевено у чедност умилења и изворни динамизам вечног живота. Свети Козма Етолки, истински Светогорац, јасно говори да темељ на коме стоји није, како многи мисле, столица или трон, већ гроб његов, из кога говори

његово мртво ја.

Када Авраам вади нож да би жртвовао свог сина Исака, дакле да би убио живот свој и наду, јер то Бог тражи, у том часу јавља се анђео са неба који га зауставља. Жртва Авраамова је већ завршена. Живот његов се променио. Име места се променило. Постао је „Господ ће се постарати“. Да

би касније казали: „на гори где ће се Господ постарати“. Аврам постаје отац вере, отац мноштва верујућих. Ко живи близу тог човека и тог места, где се Господ постарао, има другачије васпитање. Налаже му се другачије понашање. Не можеш да будеш дрзак на том месту. Не можеш да импровизујеш, да чиниш шта ти на ум падне.

Предајеш се логосу и посебном блистању места жртве и образовања, које је постало и трајно постоји тим духовним искуством и догађајем који се десио. Крсном жртвом Господа „свако место дом молитве постаде“, по Светом Јовану Златоустом. Светогорски манасти-

ри су ставропигијални. Крст је ушао у темеље манастира. Крст је ушао у срце ктитора. Они су се сами из љубави распели да би се суочили са хиљадама непријатељских искушења.

Колико су поднели свети ктитори да би саградили манастире, да би организовали братства, то њихова житија описују. Али,

неописиве муке и неисказиве небеске радости које су окусиле душе њихове, само су њима знане. То су оне ствари „неизрециве...о којима човеку није допуштено да говори“. Да су, међутим, они истинити, аутентични, свети, види се и из тога како су уобличили и уобличавају читав простор Атоса и читаво време; види се да су учинили Гору светом и богопохођеном. Простор и време су натопљени скрушеним страхопоштовањем. Преподобност светости, саживот са упокојенима, топлота присуства, лепота која превазилази смрт, то су неке особености Свете Горе. Велике, истинске и увек живе ствари саме долазе. Дешавају се

без труда. Дарују се свише онима који су без граница, безусловно, себе Богу принели. Тако, можемо да кажемо да су њихова дела рођена благодаћу Божијом, а не створена вољом људском. Тако, можемо да говоримо о зградама богосазданим и иконама нерукотвореним.

У том светом простору монах је научио да не губи време чинећи своју вољу, већ да се ничим не бави – по речима „отпочините и познајте“ – да би се налазио у сталној готовости и будности; да слуша и гледа шта Бог хоће и да то одмах учини. Присиљава се бесприсилно. Све слободно

треба да будеш скрушен и мртав за своју вољу.

„Долази час, и већ је настао, када ће мртви чути глас Сина Божијег, и чувши га оживеће“. Ако чујеш глас оваплоћене Истине, истине која се оваплоћује у начину на који се простор и време на Светој Гори организују, узимаш живот. Етос грађевина, ритам мелоса, дискретност програма, објављује једну истину која се не учи на спољашњи начин, зато што је она причешће живота, које се са генерације на генерацију преноси као тајна настављања и кружења крви у једном телу јер „једно смо тело

већ свиће. Верује, живи и осећа да ће са смрћу потпуније сванути невечерња светлост. И када буде чулно изгубио светлост света, када буду престали да се крећу удови на земљи, тада ће га, као мртво и безосећајно тело, други узети и положити га у скуте земље. Тада ће и споља од свих бити виђено и од њега самог доживљено потпуно предавање себе божанској вољи, да би дејствовала онако како она хоће. И будући да је за време живота свог познао божанско милосрђе, и да је осетио и доживео и у свом смртном телу божанску радост, као дар кога није био достојан, сигуран је (и та сигурност је тело бића његовог), да ће и тада – још више и упечатљивије – нестворена светлост и божанска љубав просвећивати и саздавати њега самог (који је достојан осуде због дела својих, но ипак објекат љубави Божије милосрђем Његовим).

Таквих непознатих и анонимних људи који су тако живели, тако били сахрањени на Светој Гори, има много. Из гробова њихових, из места где су живели, из брда која су гледали, из стаза којима су ходили, из храмова где су ишли на свету Литургију, из келија где су се подвизавали и примали божанске посете... из свега тога израња необјашњив миомирис и топлина присуства, која побеђује усамљеност. Када примиш благодат, када све што је у теби говори „слава Богу“, тада ову радост и веселост доживљаваш као радост и веселост која блиста свима. Тада си способан да и благослов и бол и духовне дарове свих других – независно где су и када живели или живе – примаш и доживљаваш као сопствено богатство, које ти се даје на дар.

Живиш са онима које ниси

Ако имаш призив за тај живот, за ту логику, место и климу – остајеш. Долази до твог пострига. Биваш приведен од свог старца светом жртвенику, коме припадаш, коме посвећујеш живот свој. А свети жртвеник, света трпеза, јесте пресвети гроб Христов, одакле излази Женик, као из светле брачне одаје. И волиш један гроб. И припадаш гробу, јер волиш живот. Прва жеља старих Светогораца једном новом, младом монаху јесте: „Добро трпљење“ (калћ uptoмoвi). То трпљење, то да свесно останеш „под“ (=потчињен), јесте благослов који у себи крије велику динамику, јер те привлачи путу свесног умирања, погребња у „земљу добру“, где се ослобађа, активира динамизам скривен и сабијен у теби. И клија семенка твога бића која даје „плод стоструки“.

Њему оставља. Дише молитвом свесно, а потом и не осећајући. Тако, његово време постаје божанска Литургија. Види целу природу осветљену и преображену изнутра, као што се она на светим иконама приказује и као што ће бити – и већ је почела да бива – у новој твари; тада када „нова небеса и нову земљу по обећању Његовом очекујемо“.

Сва природа и боје природе божански се измењују, одевене у блистање литургијског умилења. Грађевине постају лагане, дишу и причају. Камење у тишини кличе. Да би чуо глас грађевина, глас оваплоћеног Логоса,

много“, живи и упокојени.

Ако не живиш у љубави која је вечност; ако паднеш у замку да сматраш битним оно што је небитно, да тежиш положајима, слави и богатству, које пролази и гаси се, у том случају, већ од сада предокушаш несрећни крај коме те време неумољиво одводи. Напротив, у клими божанске љубави време не укида живот, већ уништава трулежност и открива светлост нетрулежности.

Како време пролази, човек који је научио да живи дајући себе, умирује се, стишава се, оснажује се, подмлађује се. Дан се не завршава, не смркава се,

видео и нећеш видети; са онима који су живели пре толико векова. И ближи су ти они који су даљи, али истинити, који су нашли утеху у болу и у несрећи, јер нису душу повредили. Колико су ти људи близу или далеко не зависи од географске и временске удаљености која те одваја од њих, већ од тога колико духовног здравља имаш, колико постојиш у простору љубави и осећајности за ствари истините које остају, које сви очекују.

Васцела творевина, простор и време, имају вредност зато што су пројава љубави Божије. Љубав чини простор Рајем, а у време она доноси оно што је безвремено и вечно. Близу смиреног човека, човека љубави, срце ти се отвара. Налазиш пространост. Постајеш као мало дете. Крећеш се са лакоћом. Не желиш да га напустиш. Време у његовој близини протиче свето и плодно.

У супротном, близу себељупца, који завиди и злопамти, не можеш да боравиш. Не налазиш простора. Срце ти се стеже. Поташтен си. И повлачиш се. Ако не љубиш, сужава се простор твој и понедостаје ти времена. Ако радиш себељубиво само за себе, као безумни богаташ из Еванђеља, заборављајући другога, твоје време се одмах завршава. Твој дан постаје ноћ. И чујеш глас: „...ове ноћи узећу душу твоју од тебе; а ово што си припремио чије ће бити?“. Међутим, онај који љуби, ради и живи за другога, када

дође последњи час, и постави му се исто питање: „То што си припремио коме остаје?“, одговор је спреман: „Све припада истинитој скупоценом моме „ја“, које су сви други“.

Када својим понашањем даш простор другоме, себи дајеш простор. Када одбацујеш, осећаш антипатију или мрзиш другога, мрзиш себе самог. Ако то сада не разумеш, доћи ће време када

ћеш разумети. Ти свети и истинити (подвижници), имајући богатство благости и добротe, из љубави сабирају и пуштају све да слободно напредују „у свако време и на сваком месту“, по вољи Господњој. Тако, Црква је свугде и увек Сместилиште Несместивог, где човек може да живи; она је сабирање и посланство, долазак и одлазак. Кроз евхаристијско сабрање Црква нам помаже да доживимо да смо „једно тело и један дух многи“. Кроз апостолство апостола она

доноси Еванђеље радости и Васкрсења „васцелој творевини“. Када ходиш од Бога послан – а не од своје помисли – задобијаш исихију пустиње. И када се стишаваш у свепустињском благовољењу Божијем, ходиш свугде помажући и бивајући помаган. Они који ходе остају непокретни на једном месту које је воља Божија. Они који у Богу почивају, свугде налазе божанску благо-

дат.

Нека свако од нас са усрдношћу подигне крст који му је некада негде дат да га подигне, и кроз крст ће доћи неисцрпна радост у читаво биће наше, а преко њега и у читав свет вавек.

Архимандрит Василије,
игуман свештеног манастира
Ивирона на Светој Гори

Са грчког: Дејан Ристић

Преузето са сјата: www.cudo.rs

БЛУДНИ СИН – КАКО ДА ПРЕОБРАЗИМО СВОЈ ЖИВОТ?

О сваком празнику Преображења Господњег присјећамо се и нашег призивања да се стално преображавамо, мијењамо на боље и саображавамо свој живот и личност Богочовјеку Христу и светима Његовим. Међутим, често нам је магловит сам пут и начин нашег преображаја. Не знамо јасно шта то треба да урадимо и како да се макнемо са мртве тачке. Сваке године за Преображење смо пуни ентузијазма за промјену на коју нас овај велики празник позива, али наредно Преображење дочекамо ништа бољи и тако укруг. Да видимо какав примјер промјене човјека нам сам Христос нуди у Јеванђељу.

Једна од најпоучнијих Христових прича из Јеванђеља је Прича о блудном сину (Лк 15, 11-32). Неки свети оци кажу да би, када би се изгубио комплетан текст Светог писма, а остала само та прича, она могла замијенити на неки начин цијело Свето писмо.

Један син затражио је од свога оца да му дарује половину имања која му наводно припада и отац му је то дао, поштујући његов слободан избор. Отац у овој причи је симбол за Оца нашег небеског, то јест Бога, а Његови синови смо сви ми. Имање које нам даје су сви они многобројни дарови Божији, почевши од самог живота и свих особина наше

душе и тијела којима располажемо по својој вољи до духовних дарова. Млађи син је отишао у далеку земљу и брзо потрошио имање живећи грешним животом. Када је свега нестало, почео је да гладује и чувао је свиње код једног човјека у тој далекој земљи како би се прехранио, желећи да једе свињску храну, али му ни то нико није давао. Људи у

тој далекој земљи су у ствари ђаволи који нас наводе на гријех, а кад их послушамо постају наши невидљиви мучитељи.

Кад је схватио у какав биједан положај је дошао, син се сјетио свога оца. Постала му је јасна његова грешност. Разумио је да је за своју невољу сам крив. То је био почетак његовог духовног опоравка. И данас се често дешава да се људи сјете Бога тек у некој невољи и тада им постане јасно да су сами криви за своје проблеме. Нажалост има и оних који до краја криве друге и чак Бога за све што им се дешава и

никада се не опамете. Поента је у томе да схватимо како смо сви у проблему и како смо сви грешни. Зато се ова прича и чита као припрема за пост. Она није упућена само окорјелим грешницима, него свима. Сви треба да будемо свјесни да смо у тешком стању, јер ако нисмо, зашто је онда Христос пострадао, зашто нам је потребна Црква, зашто већ нисмо у Рају. Наша удаљеност од Бога је много већа него што мислимо, али нам понекад ни сам Бог не дозвољава да је сагледамо како не бисмо пали у очајање. Христос каже да ако нисмо убице, а гњевимо се на друге људе, да смо криви за убиство (Мт 5, 21-22). Ако нисмо прељубници, а гледамо туђе жене са жељом, већ смо учинили прељубу у срцу својем (Мт 5,

27-28). То што нисмо починили највеће гријехе, не значи да нисмо њима склони, већ само да нас је Бог сачувао да не дођемо у довољно велико искушење тог гријеха.

Други корак блудног сина било је чврсто поуздање у очеву милост. То је веома битно јер, у супротном, можемо пасти у очајање. Гордост и очајање су такозвани смртни гријеси зато што управо онемогућавају покајање. Гордјељивац мисли да нема за шта да се каје, а очајник мисли да је толико грешан да му Бог свакако неће опростити. Треба

да знамо да нема гријеха неопро- стивог осим гријеха неокајаног. Увијек треба да будемо свјесни да нас Бог неизмјерно воли као Своју дјецу и да Му прибјегнемо, ма колико да смо сагријешили и ма колико често да падамо, понекад и у иста сагрјешења, којих не можемо да се ослободимо. Бог понекад не дозвољава да се изборимо против гријеха и поред нашег огромног труда да неку страст превазиђемо, како не бисмо друге осуђивали и како бисмо се смирили. Јер узалуд нам је да се од свих гријехова очистимо, а останемо без смирења. Наша гордост и неосјетљивост ће надомјестити све оне гријехове којих смо се ријешили. Често нам и сам ђаво „помаже“ да се брзо и лако ослободимо неких гријехова којих се други тешко и дуго ослобађају, да бисмо се погордили и преуносили над другима. Такви су били фарисеји у Христово вријеме.

Трећи корак било је самопо- нижење блудног сина пред оцем. Он је молио оца да га прими назад, али не као сина, већ као једног од најамника, односно као слугу. Почетници у молитви се чуде и осјећају се непријатно читајући молитве које су написали наши свети оци за разне прилике, прије свега јутарње и вечерње молитвено правило и правило пред Свето Причешће, зато што се у њима молилац много унижава и говори за себе да је најгори на свијету и да није достојан Божије милости, иако зна да ће му се Бог смилovati. То је духу нашег времена, гордог и сујетног, тешко прихватљиво. Међутим, истина је да је наш пад, свих нас, заиста велики и да се пред Богом никад не можемо унизити више него што нас заиста унижава наш сопствени гријех. Савремени психоло-

зи би можда рекли да ће такво стално унижавање изазвати пад самопоуздања и осјећај инфериорности. Али ни од лагања самог себе нема користи. Први стадијум исцјељења, чак и тјелесних болести, јесте признање да смо болесни и да је болест озбиљна.

Као логична посљедица оваквог искреног покајања које је показано смирењем и унижењем долази очев опроштај као блага киша на сасушену земљу (Пс 72, 6). Људски дух оживљава и обнавља се. Бог прашта искрено и потпуно. Он не прима заблудјелог сина као слугу, као што је он тражио, већ поново као сина. То значи да му за његов гријех неће бити приговорено. Зато је наша хришћанска нада силна и мотивација за духовно дјелање велика. Ми смо свјесни да нисмо достојни ни мрвица са Божије

Као логична посљедица оваквог искреног покајања које је показано смирењем и унижењем долази очев опроштај као блага киша на сасушену земљу (Пс 72, 6). Људски дух оживљава и обнавља се. Бог прашта искрено и потпуно. Он не прима заблудјелог сина као слугу, као што је он тражио, већ поново као сина. То значи да му за његов гријех неће бити приговорено. Зато је наша хришћанска нада силна и мотивација за духовно дјелање велика.

трпезе, али смо исто тако свјесни да ће нас Он посадити за трпезу као најдраже госте и служити нам (Лк 12, 37). Управо због тога не долази до пада у очај и управо зато у нама хришћанима увијек има сока живота ма шта да се догађа с нама. Психолози нам говоре само да не треба бити депресиван јер је то лоше, али нам не дају ниједно објашњење и ниједан логичан разлог за оптимизам. Зато је невјерујући човјек оптимиста само ако му све „иде“ у животу, а чим ситуација постане тешка и безизлазна, он нужно пада у

депресију, или своју фрустрацију преусмјерава на загорчавање живота другима, или у „најбољем“ случају почне да се бави неким безвриједним послом како би скренуо мисли на другу страну. Супротно томе, оптимизам вјерника је потпуно реалан и није плод пусте жеље да се боље осјећамо.

Пети корак је љубав. Да би човјек истински заволио Бога довољно је само да упозна себе и да упозна Њега, али не разумом, него искуством. Кад види свој безизлазни бездан и Божију неограничену доброту, љубав и свепраштање, онда му не преостаје ништа друго него да и он воли колико му његова грешност дозвољава. Наша љубав је увијек блиједа слика онога што би требало да буде. Као што Христос рече: Кома се много опрашта велику љубав има, а

кома се мало опрашта, малу љубав има (Лк 7, 47). То јест, свима нама је много опрштено и сви би требало да имамо велику љубав, али су велики грешници свјеснији свога пада. Колико расте наше самопознање, толико расте и љубав према Богу. А ако смо свјесни свога стања, никад нећемо осуђивати ни друге и онда ћемо све вољети. Управо је старији брат у овој причи најбољи доказ у шта могу упасти они који су формално исправни и нису свјесни свог унутрашњег стања, у какву неосјетљивост и какав недостатак љубави.

На крају, онај који воли, он се и радује. Закољите теле угојено да једемо, пијемо и да се веселимо (Лк 15, 23). Онај ко има савршену љубав, он је увијек срећан и осјећа дубоки унутрашњи мир који му никакве спољашње околности не могу покварити. То је стање благодати које ријетки достижу. (Само да напоменемо да постоји и лажни мир који долази из лажног осјећаја да смо

већ достигли савршенство и без Бога. Он је веома опасан). Ако наша срећа долази од било какве спољашње угодности, она ће трајати само док траје та угодност и увијек ће бити помијешана са страхом да она не престане, било да је то богатство, власт, слава, сласт, или било шта слично. Осим тога, то води и у вјечну пропаст. Ако наша срећа долази из сусрета са Богом и браћом,

онда ћемо увијек бити срећни. Бог је непресушни извор радости, а колико год људи има на земаљској кугли, толико има и разлога за срећу.

Највећи непријатељ човјека и његове среће је смрт. Она би обесмислила све да је Господ није побиједио. Тиме је нашу радост у вјечност протегло.

Давор Арнаут, ђакон

БОГОСЛОВЉЕ

О ТРПЉЕЊУ

"Ко претрпи до краја тај ће се спасти" (Мт. 24:13)

Свакодневне невоље и патње кроз које пролазимо често нас наводе да се питамо колико још је потребно да истрпимо, па да буде боље. Човјек који нема јаку вјеру нема ни снагу да издржи и поднесе свакодневне невоље. Он брзо пада, брзо се предаје и нестаје, јер не подноси трпљење. Вјерујући зна да је без напора, без подвига, без трпљења и проливања зноја тешко доћи до Царства Небескога. Увијек требају да су нам на уму ријечи из Светога писма: „Ко претрпи до краја тај ће се спасти!“ Ове ријечи заузимају веома значајно мјесто у историји спасења рода људског. Ријечи кратке, али много значајне за нас људе овдје на земљи. Оне нас подсећају на трпљење, на које Бог позива нас који смо створени по слици и прилици Његовој, нас које је призвао из небића у биће, нас које је украсио многобројним даровима и разним врлинама, односно нас које је призвао у Живот вјечни.

Праотац Авраам приноси свога сина Исака на жртву Богу

Образац трпљења дао нам је Господ наш Исус Христос, који нас је и призвао на спасење, који је сва страдања и унижења претрпио до краја. Од њега учимо да треба да будемо трпељиви и да благосиљамо оне који нам чине зло, јер зло гради трпљење, а трпљење спасење. Свети Нил Синајски каже да је блажено трпјети зло, а чинити зло је и више него грешно, јер онај ко трпи зло насљедник је Христов, а ко чини зло насљедник је ђаволов. Хришћани који са вјером

трпе невоље, увреде, болести и нападе лукавих демона добијају мученичку славу. Онај ко није трпељив није тврд на ријечима и његова дјела лете као лишће на вјетру. Дом душе је трпљење, јер она живи у њему, а храна душе је смирење, јер се она храни њиме. Хранећи се светом храном смирења душа може да пребива у светом дому трпљења. Када те хране понестане, она излази из дома трпљења. Као вихор понесе је немир и кружи са њом. Као таласи у њој се подижу различите страсне помисли и осјећања, потапају је у дубину неразумних и гријеховних размишљања, маштања, ријечи и поступака. Душа долази у стање ослабљености, мрачног унија, често се приближавајући понорима убиственог очајања и потпуног растројства.

За вријеме Часног поста, у страсној седмици, ми пјевамо: „Слава долготерпјенију твојему, Господи“, то јест „Слава

дуготрпљењу твоме, Господе“ и заиста не само што је Господ као човјек претрпио сва страдања, него је Он и као Бог трпељив. Непрекидно чека и очекује човјека да се врати к Њему и да се врати на прави пут истинитог Богопознања. Без обзира колико се човјек удаљио од лица Божијег и колико је упоран у своме гријеху, Бог је онај који непрекидно чека човјеков повратак. Бог призива, а човјек се одазива. Бог промишља о једном човјеку исто као и о народима. Призива нас да му се обратимо, да тражимо помоћ да би нам помогао, да молимо милост да би нас помиловао, али да то учинимо свјесно, одговорно и слободно. И трпљење наше у разним мукама и невољама приводи нас покајању, а покајање нам гради спасење. Покајање нам је неопходно, јер лутамо лавиринтима животним веома дуго, а може потрајати још дуже и само се покајањем можемо вратити на Пут прави. Оно је истовремено и признавање пропасти и пада у коме се налазимо.

И ми свештеници, будући да смо рукоположењем директно добили благодат свештенства од светих апостола, а за образац и критеријум живота имамо Христа, треба да будемо образац трпљења својој пастви, и то не само трпљења, него и свих других врлина. Трпљење је спасоносно за душу, јер трпељив човјек увијек има на уму угађање Богу и сјећање на Њега. Свештеничка служба је веома узвишена, али, са друге стране, и врло одговорна, јер, између осталог, осим бриге за своје лично спасење, свештеник је дужан да се брине за своју паству и да је својим трпљењем и љубављу усмјери на пут ка Царству Божијем. Треба стално да

Образац трпљења дао нам је Господ наш Исус Христос, који нас је и призвао на спасење, који је сва страдања и унижења претрпио до краја. Од њега учимо да треба да будемо трпељиви и да благосиљамо оне који нам чине зло, јер зло гради трпљење, а трпљење спасење.

се опомињемо ове свештеничке одговорности, јер знамо да ће се и на страшном суду од нас много више тражити него од наших пахроијана.

Наш блаженопочивши патријарх Павле, када говори о свештенству, каже: „Онако како се свештеник брине о својој пахроији и пастви тако ће се и Христос старати о њему и његовој породици“.

Страдање Христово

Свештеник, као пастир добри, најприје ће помоћи вјерницима својим личним примјером, молитвом и духовним савјетом. Не треба се зауставити на овоме, него као што милост и љубав Божија прате човјека у све дане живота његовог - како каже Свети пророк - "милост твоја, Господе, пратиће ме у све дане живота мојега", тако и свештеник треба непрестано по својој могућности да прати и надгледа животе вјерника и непрекидно им буде на услузи и да својим примјером трпљења и љубави научи вјернике да ове врлине постану њихове врлине.

Без трпљења нема спасења. Било у радости, било у жалости

и болести или у било каквим опасностима које сналазе човјека, човјек је позван изнад свега да трпи, да до краја претрпи, да носи свој крст. Да га понесе, не у очајању или незнању, него у дубокој нади да ће се Господ постарати за њега и његову породицу. Колико је трпио праведни Јов, колико је само требало трпљења праоцу Авраму када је повео сина свог јединца да га принесе на жртву?! Колико је требало вјере и љубави према Богу да на синовљево питање "гдје је жртва" одговори: „Господ ће се постарати за жртву“. И заиста, када је Аврам већ подигао нож, спреман да иде до краја, Господ је послао анђела свог, а Аврам је угледао овна запетљаног у жбуње, узео га је и принио на жртву.

Велика и света тајна жртве Аврамове и најсветија тајна Христове жртве кроз коју је и откривена та тајна дуготрпељивости Божије и Божије љубави и Божијег човјекољубља. Зато размишљајмо о свим тегобама свога живота и сјећајмо се тих ријечи Аврама праоца: „Господ ће се постарати“. И никада немојмо посумњати да ће се Бог побринути за нас, јер брине се Бог и за траву пољску и за птице небеске, а да неће за људе који су дјеца Његова. И нека су нам увијек на памети јеванђелске ријечи „ко претрпи до краја тај ће се спасити“ љубављу Божијом, силом Христовом, коме нека је слава и хвала у вијекове. АМИН.

Милош Зекановић, протојереј

ЖИВОТ У ЦРКВИ ГОСПОДЊОЈ

Када би сви истински боготражитељи, како они на почетку трагања за смислом, на животном путу, који се назива пут православља, тако и они који су већ подмакли на њему, сами себи поставили питање да ли знају куда ходе и какав је тај пут, вјероватно већина сем његовог назива, не би знали много о самој стази којом ходе. Знали би начелно куда су се упутили, али много тога током тог путовања би било и њима самима нејасно, непознато и недокучиво. Нарочито ако би на почетку пута кренули разним пречицама или странпутицама, да би брже и лакше стигли, па би залутали и тражили онај прави, једини, уски, често трњем и разним препрекама испуњен пут, а уједно без компаса који би их упућивао према свјетлости која обасјава и просвјетљује све на крају тога пута. Тај компас и оријентир зове се Православна Црква и циљ овога текста је да скромно, укратко покуша објаснити и приближити сваком и православном и оном ко то још није, шта је то Црква Православна, Црква васељенска и шта значи бити њен члан. Како сами себи да објаснимо, кад ни сами нисмо довољно утврђени у тој истој вјери, да би познавали суштину Цркве и њену природу, а камоли да успијемо другима као нпр. атеистима, агностицима или хришћанима других традиција и деноминација, објаснити да је Православна Црква, баш та једина Црква Христова, сигурни брод који води све ка вјечном и непролазном Царству Божијем? Није лоше бити на том броду, свакако макар и у потпуном или

Распеће Христово

дјелимичном непознавању средстава којим се превозимо до одређеног циља, али још је боље уколико смо на њему и држимо се правила и одредница које на њему важе, познавајући садржај и смисао онога што је сам Творац устројио.

На питања шта је Црква, шта је православље и шта нуди, важно је дати адекватне одговоре свима који Бога траже, нарочито младим људима који у добу адолесценције и сазријевања западају у кризе идентитета и духовности, почињу да сумњају и преиспитују своја дотадашња идеолошка, духовна увјерења, интелектуална сазнања и родитељско васпитање. Православни одговор и правилна интерпретација могу бити кључни за наставак њиховог животног пута. Давање одговора да Бог није само још једна могућност избора, идеја или прича која испуњава празан и недокучив духовни простор, него посвједочити да је Бог заиста стваран, човјекољубив, који нас помно прати и слуша, и одговара на наше позиве и вапаје, може да спаси многе богочежњиве душе.

Један од највећих проблема данас јесте непознавање своје вјере међу нама самима. Када би нас неко питао шта је то православље и каква је то Православна Црква, то би изнедрило велико незнање и непознавање своје властите вјере и Цркве којој припадамо.

Бити православни хришћанин значи припадати једној аутентичној, саборној, васељенској, на апостолима утемељеној заједници, гдје сви који њој припадају представљају са Богом и у Богу једно Тијело, Тијело Сина Божијег, Тијело Христово. Ма гдје се налазили на кугли земаљској, ти хришћани представљају једну нераскидиву органски повезану заједницу, која извире и увире у самоме Христу Господу, који је њен Извор и Узрок, њена Глава, њен Смисао.

Са друге стране многе хришћанске деноминације, иако се називају хришћани, немају ништа заједничко једни са другима, притом њихов покретач бива индивидуализам, немајући тако заједничког учешћа у заједници са Христом, која подразумева учешће и спасење свих људи, који јој припадају. Бити члан Цркве Православне значи бити учесник једног историјски непрекинутог животног искуства Цркве. То искуство извире из два извора сазнања о Богу, што називамо Откривењем Божијим, а то су Свето писмо и Свето предање. Треба црпити знање не само из Светог писма, како то протестантски кругови доживљавају и тумаче, базирајући своје сазнање само на једном извору, без Светог предања. Јер једино правилно ту-

мачење Светог писма, могуће је само кроз Христа, који је пронашао начин да се сачува истинско богопознање, кроз живу заједницу Цркве, која је утемељена на мисији апостола и касније оца Цркве. Црква Православна је управо та прва и једина жива Црква, која се протеже уназад до Самога Оснивача и Његових ученика, и протеже се до краја времена, када ће се у потпуности прославити у Царству Божијем.

Она одржава везу неба и земље кроз простор и вријеме, водећи нас ка сигурном пристаништу гдје нас чека у својој слави Господ наш Исус Христос. У Христу је извор нашег јединства и наше вјере. То јединство постиже се кроз присни молитвени однос са Богом и кроз видљиви светотајински живот Цркве, кроз које долазимо у сусрет са Богом и доживљавамо потпуно јединство са Њим.

А све то нам је омогућио Син Божији, својим Распећем и Васкрсењем, својим уласком у наш животни простор, гдје је омогућио да чисто људско, грешно и пало, бивајући обновљено и оживотворено, постане једно са божанским. На тај начин, кроз Христа, Новог Адама, поново се активирао план Божији о спасењу људског рода. Кроз светотајински живот почевши од уласка у Цркву и светим крштењем, ми узимамо учешће и лични удио у Тијелу Господњем, преко свете Литургије, врхунца заједништва у Христу, која је предукус Царства Божијег.

Главна и основна порука Цркве је Јеванђеље Христово, живот наш који је на основу тога саображен Христу и Његовој небеској науци. Црква као предукус Царства Божијег на земљи већ сада у времену и простору, није само ишчекивање будуће

А све то нам је омогућио Син Божији, својим Распећем и Васкрсењем, својим уласком у наш животни простор, гдје је омогућио да чисто људско, грешно и пало, бивајући обновљено и оживотворено, постане једно са божанским. На тај начин, кроз Христа, Новог Адама, поново се активирао план Божији о спасењу људског рода. Кроз светотајински живот почевши од уласка у Цркву и светим крштењем, ми узимамо учешће и лични удио у Тијелу Господњем, преко свете Литургије, врхунца заједништва у Христу, која је предукус Царства Божијег.

реалности, већ је она реалност коју доживљавамо управо сада, живећи у њој. Живећи само формално у овом свијету, као странци на привременом боравишту, ми носећи Царство Божије у себи преко Христа, већ живимо небеским животом.

Имајући у виду све ове дубоке и вјечне истине наше православне вјере, ми њу другима не можемо описати у потпуности, јер се она не описује, већ доживљава и живи, постајући смисао и циљ и центар нашега живота. Наш живот престаје бити егоцентричан и постаје христоцентричан и богоцентричан.

Тада човјеков живот доживљава духовну катарзу и преображај, јер у тој и таквој Цркви мноштво је примјера гдје су „обични“ и грешни људи, постајали светиље, достижући светост живота, кроз припадност Христу и заједништво са Њим. Кроз историју Цркве виђени су безбројни примјери када су хришћани жртвовали своје животе, подносили патње и болести са изузетном вјером и увјерењем да добијају нешто што је веће од овоземаљског живота. Примјер двадесет и једног коптског хришћанина, који су у недавном времену, радије дали своје животе, него да се одрекну Христа, исто онако како су то чиниле и многе генерације мученика прије њих, свједочи о спремности на одрицање тјелесног, зарад вјечног живота. Шта је то тако код тих духом јаких

људи, спремних на жртву, који не уступају пред мачем, ватром, болестима, што им даје надљудску снагу и храброст да се суоче са таквим смртним околностима. То је вјера у Истину Христовог Васкрсења, која надилази уска људска схватања, и отвара простор другачије перспективе и погледа на живот и начина на који се може и треба живјети.

Дакле, Православна Црква је једина Црква, коју је основао сам Господ наш Исус Христос, преко светих апостола. Она има за циљ да сваког човјека, који чује ријечи Јеванђеља и до кога допре божанска наука, приведе Богу, како би човјек добио исцјељење пале људске природе, и како би такав боравио у непролазном јединству са Светом Тројицом и цијелим небеским свијетом. То је нешто што се постиже у заједници са ближњима, а не индивидуално, због чега је она управо заједница вјерних (крштених) у Христу Исусу. Сазнање овога је први корак на путу живљења у Цркви, али надаље то значи, бити присутан на литургијским сабрањима, узимајући у себе Тијело и Крв Христову и присаједињавати се са Христом, молитвено и покајно настројење, уз непрестано кретање, напредовање, узрастање и држање на том путу Христовом, упркос свим препрекама и искушењима, јер Он је рекао: „Ја сам Пут, Истина и Живот...“

Кристијан Ђокић, јереј

СВЕТА ТАЈНА ПРИЧЕШЋА

ТИЈЕЛО И КРВ ХРИСТОВА У ЛИТУРГИЈСКИМ МОЛИТВАМА

Ка проглашењем пандемије коронавируса, од стране Свјетске здравствене организације, и увођењем одређених мјера које се тичу нашег уобичајеног начина живота, православни хришћани су се нашли у једној посебној ситуацији. У новонасталим околностима, које подразумемијевају наше дјелимично, или потпуно, искључење из свакодневног литургијског ритма живота и учествовања у светим тајнама Цркве, суочили смо се и са одређеним ставовима које смо требали да прихватимо као нову стварност. Ово је довело до збуњености међу православним хришћанима, а посебно међу онима који су слабијег духа. Нажалост, ставови по питању светог причешћа и начина његовог вршења, у околностима актуелне пандемије, лишили су многе вјерујуће учествовања у овој Светој Тајни – Тајни над тајнама, која се врши на Божанственој Литургији – икони Царства небеског.

Литургијски вход је улазак и узлазак Цркве на Небеса, у којој ми не симболизујемо присуство ангела, већ се ми заиста придружујемо ангелима у њиховом непрестаном славословљењу Бога. Дарови хљеба и вина, које приносимо Богу на Литургији, јесу наша сопствена жртва. Свечијела Литургија је усхођење Цркве к Трпези Христовој у Царству Његовоме, баш као што су то и евхаристијски Дарови. Освештани Духом Светим, они су Тијело и Крв Христова. „Ми чинимо све то и ми битујемо свиме тиме, зато што јесмо у Христу,

зато што сама Црква јесте наш излазак у Нови Еон, који нам је дарован Ваплоћењем, Смрћу, Васкрсењем и Вазнесењем Христовим“, каже отац Александар Шмеман.¹ На другом мјесту он каже: „Евхаристија је Света Тајна Цркве. Евхаристија је парусија, присуствовање Васкрслога и Прослављенога Господа међу Својима, онима који у Њему чине Цркву и који већ нису од овога свијета, него су учесници новог живота Новог Еона. Дан Евхаристије је дан одјелотворења или пројављења у времену Дана Господњег као Царства Христовог“.² Ступивши у литургијски простор и у литургијско вријеме, ми на божанској Евхаристији, заправо, ступамо у есхатолошку димензију постојања. Ту се за нас надилазе и престају да важе сви закони природе, медицине, логике... Ми се уносимо у Царство Небеско и, кроз учешће у Светој тајни причешћа Тијелом и Крвљу Христовом, постајемо једно са Њим и у Њему. Из те чудесне мистике и извире снага наше вјере.

Епископ бачки Иринеј наглашава да ми „као хришћани, дубоко вјерујемо да се у светом Причешћу истински – реално, а не метафорички или симболички – сједињујемо са Христом, Господом и Спаситељем нашим. За нас Свето Причешће, као врхунац свенародног акта и

догађаја Евхаристије, јесте Тијело Христово, самим тим Хљеб живота, и Крв Христова, самим тим Чаша благослова. Из тога слиједи и наша вјера да је оно Лијек бесмртности, како га је већ почетком II вијека по Христу назвао Свети Игњатије Богоносац, и да ни у ком случају не може бити извор или узрок болести, заразе и смрти“.³ Дакле, Свето Причешће представља извор освећења, спасења, свјетлости и учешћа у животу Господњем. Оно ни у ком случају не може бити узрок преношења заразних болести или икаквог другог зла. То свједочи вијековно искуство, то је сазнање и учење наше Цркве, у то непоколебиво вјерујемо као хришћани и њени вјерни чланови. Црква је била и остала давалац вјечних добара, Тијела Христовог и Крви Његове, преко којих можемо да се сјединимо са Распетим и Васкрслим Христом, побјеђујући смрт.⁴

Да бисмо јасније објаснили суштину и значај Светог Причешћа, указаћемо на садржај литургијских молитава, које су мирјанима у Цркви мање познате, будући да се оне од стране свештенослужитеља тихо читају у олтару. Из садржаја ових молитава, које су саставни дио Божанствене Литургије Светог Јована Златоуста⁵, која се служи током

3 Епископ бачки др Иринеј, Свето Причешће – Лек бесмртности, Нови Сад 2020, стр.15-16.

4 Званично саопштење Свештене општине Свете Горе Атонске, њеног највишег духовног и управног органа, од 13. маја 2020. године

5 Божанствена Литургија Светога Јована Златоуста, Службеник, Издање Светог архијерејског синода Српске православ-

1 Протопрезвитер Александар Шмеман, „Литургијски симболи и њихово литургијско тумачење“, у: Наш живот у Христу, Христов живот у нама, Београд 2007, стр. 121.

2 Протопрезвитер Александар Шмеман, „Тајна Осмога Дана“, у: Наш живот у Христу, Христов живот у нама, Београд 2007, стр. 491.

цијеле године, и Божанствене Литургије Светог Василија Великог⁶, која се служи десет пута у току године, јасно видимо да принесени Дарови хљеба и вина нису симболи Тијела и Крви Христове, већ право и истинско Тијело и Крв Његова, и као такви освећујући и обожујући за нас хришћане који их са вјером примамо на Литургији.

Анализирајући литургијски текст, уочавамо да се већ у Другој молитви вјерних свештенослужитељ моли, говорећи: *А даруј, Боже, и овима који се моле с нама, напредак у животу, и вјери и разуму духовноме; дај њима који Ти свагда служе са страхом и љубављу да се невино и неосуђено причесте светим Тајнама твојим, и да се удостоје Небеског Царства твога. Ти нас оснажи силом Светога Духа твога на службу ову; и дај нам ријеч кад отворимо уста своја, да призивамо благодат Светога Духа твога на Дарове који ће се предложити. За вријеме, пак, Херувимске пјесме он са скрушеношћу вапије: Зато молим Тебе, јединога благог и готовог да саслуша: погледај на мене грешнога и непотребног слугу Твог, и очисти моју душу и моје срце од зле савјести, и оспособи ме силом твога Светога Духа, да обучен у благодат свештенства, предстанем овоме светом Престолу твом, и свештендејствујем **свето и пречисто Тијело твоје и пречасну Крв**, јер Теби прилазим приклонивши главу своју, и молим Ти се: Не окрени лице твоје од мене, нити ме одбаци од дјеце твоје, него ме удостој да Ти ја, грешни и недостојни слуга твој, принесем ове Дарове. Док на Велику суботу*

*говори: Нека умукне свако тијело човјечије, и нека стоји са страхом и трепетом, и ништа земаљско нека не помишља у себи; јер Цар царева и Господ господара долази да буде заклан и **даде Себе за храну вјернима**; а испред њега иду хорови анђела са сваким началством и влашћу, многооки херувими и шестокрили серафими.*

Пошто су Дарови хљеба и вина, припремљени током Проскомидије на предложењу, принесени за вријеме великог входа на часну трпезу, свештеник се моли, говорећи: *И удостој нас да нађемо благодат пред Тобом, да Ти **жртва** наша буде благоугодна, и да Благо Дух благодати*

*твоје сиће на нас, и на ове предложене Дарове, и на сав народ твој. А потом, пред узношење Часних Дарова, говори: Он, дошавши и испунивши сав домострој спасења за нас, у ноћи у којој бјеше предан, управо Самога Себе предаде за живот свијета, узевши хљеб у своје свете и пречисте и непорочне руке, заблагодари и благослови, освети, преломи и даде својим светим ученицима и апостолима, рекавши: Примите, једите, **ово је Тијело моје**, које се за вас ломи на отпуштење гријехова. А тако исто и чашу по вечери, говорећи: Пијте из ње сви: **Ово је Крв моја** Новог завјета, која се за вас и за многе излива*

*на отпуштење гријехова. На Литургији Светог Василија Великог говори овако: Јер прије но што ће поћи на добровољну и преславну смрт своју, Он у ноћ, у коју предаваше Себе за живот свијета, узео хљеб у своје свете и пречисте руке и показа га Теби Богу и Оцу, па заблагодаривши, осветивши, преломивши: Даде својим светим ученицима и апостолима рекавши: Примите, једите, **ово је Тијело моје**, које се за вас ломи на отпуштење гријехова. Тако исто узевши и чашу са родом винограда, и растворивши, заблагодаривши, благословивши, осветивши: Даде својим светим ученицима и апостолима рекавши:*

*Пијте из ње сви, **ово је Крв моја** Новог завјета, која се за вас и за многе излива, на отпуштење гријехова.*

Пошто је изговорио Христове ријечи установљења свете Евхаристије на Тајној вечери, и након узношења Часних Дарова уз ријечи: *Твоје од твојих Теби приносећи због свега и за све, свештеник се усрдно моли, благосиљајући крстообразно Дарове хљеба и вина, који су предложени на дискосу и у путиру, говорећи: Још Ти приносимо ову словесну и бескрвну службу, и молимо Те, и призивамо, и преклињемо: ниспошљи Духа твога Светога на нас и на ове предложене*

не цркве, Београд 2013, стр. 89-162

⁶ Божанствена Литургија Светог Василија Великог, Службеник, Издање Светог архијерејског синода Српске православне цркве, Београд 2013, стр. 163-228

Дарове. *И учини овај хљеб часним Тијелом Христа Твога.* А то што је у чаши овој **часном Крвљу Христа Твога.** Претворивши их Духом Твојим Светим. Стога, Пресвети Владико, и ми, грешне и недостојне слуге твоје, удостојени служити светом Жртвенику твоме, не због праведности наше, јер ништа добро не учинисмо на земљи, него због милости и самилости твоје, које си богато излио на нас, смјело приступамо светом Жртвенику твом; и, предложивши предбрасце светог **Тијела и Крви Христа твога,** Теби се молимо и Тебе призивамо, Свети над светима, да благовољењем доброте твоје дође Дух твој Свети на нас и на предложене **Дарове** ове и да их благослови и освети и покаже: **хљеб овај самим часним Тијелом Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа.** А чаши ову **самом часном Крвљу Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа.**

Пошто је свештеник све ово учинио и изговорио, тиме се испунила и извршила цјелина свештенослужења. „Дарови су освештани, жртвоприношење је окончано, а велики жртвени Принос, свештено Јагње које је заклано за свијет, почива пред нашим очима на светој трпези. Јер, хљеб више не представља обличје Тијела Господњег, нити дар представља образ истинскога Дара, нити он, као на каквој слици, собом изображава спасоносна страдања Христова – то је сâмо Пресвето Тијело Владике Христа. Исто тако, и вино постаје сâма Крв која је истекла кад је Тијело било прободено“, каже Свети Никола Кавасила.⁷ „Хљеб и вино, као човјекова храна и живот, престају сада да буду само дарови које нам дарује Бог,

већ постају и јесу Сâм Бог, Који постаје Тијело и дарује Себе онима који кроз крштење судјелују у светотројичном, црквеном јединству личне слободе и љубави. Сједињење Бога са човјеком, као и онетрулежење онога што је смртно у Цркви, нису само мистичке или моралне алегорије, већ ваплоћени живот ипостасног богочовјештва, истинско једење и пијење Тијела и Крви Ваплоћенога Бога“, наглашава Христо Јанарас.⁸

По претварању Часних Дарова у Тијело и Крв Христову,

свештеник наставља да се приклоњене главе моли, говорећи: **Да ове свете Тајне** буду онима који се причешћују на трезвеност душе, на отпуштење гријехова, на заједницу Духа твога Светога, на испуњење Царства небескога, на смјелост према Теби, не на суд или на осуду. А све нас који се од једнога Хљеба и Чаше причешћујемо, да сјединиш једне са другима у заједницу једнога Духа Светога, и учиниш да се нико од нас не причести **светим Тијелом и Крвљу Христа твога** на суд или на осуду, него да обретемо милост и благодат са свима **светима, који Ти од памтивијека**

угодише. Из ових ријечи видимо да се не причешћују истински сви они којима свештеник предаје Дарове, него само они којима Дарове предаје Сâм Христос. Наиме, „свештеник даје свима онима који приступе, а Христос само онима који су достојни Причешћа“, каже Свети Никола Кавасила.⁹ Помињући, у продужетку, живе и упокојене чланове Цркве, свештеник се моли и за себе недостојног, као онога који у име евхаристијског сабрања приноси Дарове, говорећи: **По-мени, Господе, по мноштву ми-**

лосрђа свог, и моју недостојност; опрости ми свако сагрешење хотимично и нехотично; и немој због мојих гријехова отклонити благодат Светога Духа твога од ових Дарова који су пред нама.

Пред заједничко изговарање Молитве Господње, он се моли за достојно причешћивање присутних, говорећи: **Удостој нас да се причестимо небеским твојим и страшним Тајнама** са ове свештене и духовне Трпезе, са чистом савјешћу, на отпуштење гријехова, на опроштај сагрешења, на заједницу Светога Духа, на наслѣдство Царства небескога, на смјелост према Теби, не на

⁷ Свети Никола Кавасила, Тумачење свете Литургије, Нови Сад 2002, стр. 108.

⁸ Христо Јанарас, „Царски, свештенички и пророчки етос Евхаристије“, у: Без Причешћа нема обожења, Београд 2004, стр. 195.

⁹ Свети Никола Кавасила, наведено дјело, стр. 156.

суд или на осуду. Ти, Боже наш, примивши **Дарове** ове, очисти нас од сваке нечистоте тјелесне и духовне и научи нас вршити Светињу са страхом твојим, да бисмо се, примајући са чистим свједочанством савјести наше дио **Светиња твојих**, сјединили са светим **Тијелом и Крвљу Христа твога**; и примили их достојно да би Христос обитавао у срцима нашим, и ми постали храм Светога Духа твог. А „кад би неко могао да види Цркву онако како је сједињена са Христом и како се причешћује Тијелом Његовим, он ништа друго не би видио него само Тијело Господње“, подвлачи Свети Никола Кавасила.¹⁰ Након, пак, Молитве Господње, свештеник се приклоњене главе моли: *Владико Господе, Оче милосрђа, и Боже сваке утјехе, благослови, освети, сачувај, укријени, утврди, и од сваког дјела злог одврати оне што су Ти приклонили главе своје, а присаједини их сваком добром дјелу, и удостој да се неосуђено причесте овим пречистим и животворним Тајнама твојим* – на отпуштење гријехова и на заједницу Духа Светога.

Прије него што ће узнијети Агнец свештеник молитвено вапије: *Чуј, Господе Исусе Христе Боже наш, из светог обиталишта свог и са престола славе Царства свог, и дођи да нас осветиш, Ти, који са Оцем сједиши горе, и овдје си невидљиво са нама; и удостој нас да нам својом моћном руком предаш пречисто Тијело своје и пречасну Крв, а преко нас и свему народу.* Затим, узевши у руке Свети Агнец, подигавши га изнад часне трпезе и показујући га вјернима, узглашава: **Светиње светима**, а потом разламајући Свети Агнец, говори: *Ломи се и раздробљава*

10 Исто, стр. 143-144.

Ступивши у литургијски простор и у литургијско вријеме, ми на божанској Евхаристији, заправо, ступамо у есхатолошку димензију постојања. Ту се за нас надилазе и престају да важе сви закони природе, медицине, логике... Ми се узносимо у Царство Небеско и, кроз учешће у Светој тајни причешћа Тијелом и Крвљу Христовом, постајемо једно са Њим и у Њему. Из те чудесне мистике и извире снага наше вјере.

Јагње Божије, Које се ломи а не раздјељује, увијек се једе и никад не нестаје, но освећује оне који се причешћују. Причешће Светим Тајнама јесте учешће у божанскоме животу и на овај начин „људи бивају названи боговима по благодати, јер су преиспуњени благодаћу Божијом“, закључује митрополит Јеротеј Влахос.¹¹ Учествујући у Светој тајни евхаристије, човјек се сједињује са обожујућим Тијелом Христовим и учествује у вјечном и нетрулежном животу, тј. постаје једно тијело са Христом. „Ова истовјетност човјековог и Христовог тијела не произлази аутоматски, већ се дарује као дар Божије благодати, који човјек може прихватити лично и слободно у духу“, каже Георгије Манзаридис.¹² Оливије Клеман, пак, каже да „Невештаствени Огањ Божанства, који негда опаљиваше неопаливу купину у пустињи и који у виду огњених језика сиђе на апостоле о Педесетници, Огањ који непосредно прије тога сиђе на хљеб и вино, сада силази на причаснике, распламсавајући њихова тијела и срца.“¹³ Наиме, „Тијело и Крв Христова представљају Свете Тајне; за Цркву, они су, међутим, истинско јело и пиће. Кад се Црква њима при-

11 Митрополит Јеротеј Влахос, „Црква и божанска Евхаристија по Светом Максиму Исповеднику“, у: *Лек бесмртности*, Београд 2007, стр. 53.

12 Георгије Манзаридис, „Света Евхаристија – источник обожења човековог“, у: *Лек бесмртности*, Београд 2007, стр. 19.

13 Оливије Клеман, „Тајна божанствене Евхаристије“, у: *Вечно подне*, Београд 2007, стр. 19.

чешћује, не претвара их у човјечанско тијело, као што то бива са другом храном, него се и сама претвара у њих, јер оно што је узвишеније, то надјачава“, закључује Свети Никола Кавасила.¹⁴

Свештеник, ставивши у свети путир једну од четири честице разломљеног Агнеца, уз изговарање ријечи: **Пуноћа Духа Светога**, приступа Светој тајни причешћа Тијелом и Крвљу Христовом. Изговарајући Молитву пред причешће, у њој исказује пуноћу своје вјере, наглашавајући: *Још вјерујем да је ово само пречисто Тијело твоје, и ово сама часна Крв твоја*. Узимајући честицу Светог Агнеца којом се причешћује, он говори: **Часно и пресвето Тијело Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа** даје се мени недостојном свештенику на отпуштење гријехова мојих и на живот вјечни. А узимајући у руке свети путир из кога се причешћује Крвљу Христовом, говори: **Часном и пресветом Крвљу Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа** причешћујем се ја недостојни свештеник на отпуштење гријехова мојих и на живот вјечни.

Ако свештенику на Литургији саслужује ђакон, он приступајући Светој тајни причешћа говори свештенику: **Дај ми, владико, часно и пресвето Тијело Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа**. А свештеник, полагајући честицу Тијела Христо-

14 Св. Никола Кавасила, навед. дјело, стр. 143.

вог на Ђаконов длан говори: *Теби Ђакону даје се часно и пресвето и пречисто Тијело Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа на отпуштење гријехова твојих и на живот вјечни*. Причестивши се Тијелом Христовим, Ђакон поново приступа свештенику и говори: *Дај ми, владико, часну и пресвету Крв Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа*. Свештеник, пак, дајући му да пије из светог путира говори: *Слуга Божији Ђакон причешћује се часном и пресветом Крвљу Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа на отпуштење гријехова својих и на живот вјечни*. Пратећи поредак причешћа свештеника и Ђакона, можемо да видимо узвишеност и посебност овога чина. Свака радња која се врши, и свака ријеч која се изговара, пропраћена је особитим

Исус улази у нас са Својом, у васкрсењу прослављеном богочовјечанском природом, и обожује нас.¹⁵ Зато „са Крвљу Божијом сједињујемо нашу крв, да бисмо тако уништили постојећу у њој пропадљивост, јер Ова Крв носи у себи велику и неизрециву корист. Она нас од старих чини новима и од привремених – вјечнима. Она нас чини бесмртнима и стално – цвјетајућима као дрвеће засађено крај извора (Пс. 1,3) божанског Духа од чијих се струја сабира плод за живот вјечни“, закључује Свети Григорије Палама.¹⁶ И све док траје причешће вјерних, у храму се поје причастен који гласи: **Тијело Христово примите, извора бесмртнога окусите**, а по завршетку причешћа поје се: **Видјесмо Свјетлост истинску; примисмо Духа Небескога**. Након

осветили свештеника и све који су око њега, а преко њих савршена је и освећена и остала пуноћа Цркве.¹⁷

На самом крају Литургије, свештенослужитељ чита Молитву благодарења последије причешћа, говорећи: *Благодаримо Ти, човјекољубиви Владико, добротворе душа наших, што си нас и у данашњи дан удостојио твојих небеских и бесмртних Тајни. Ти сам, Владико свих и свега, дај нам да причешће светим Тијелом и Крвљу Христа твога буде на вјеру непостидну, на љубав нелицемјерну, на умножење мудрости, на исцјељење душе и тијела, на одагнање сваког противника, на вршење заповијести твојих, на благоугодан одговор на Страшном суду Христа твога*. Може ли човјек жељети нешто више от тога? У Светој тајни причешћа Господ нам је дао нешто што је веће и узвишеније од свих блага – даровао нам је Самог Себе: Своје пречисто Тијело и пречасну Крв као поуздано јемство нашег вјечног спасења по Његовој ријечи: *Ако не једете Тијела Сина Човјекијега и не пијете Крви Његове, нећете имати живота у себи; Који једе Моје Тијело и пије Моју Крв има живот вјечни* (Јн. 6, 53, 54).¹⁸ „Евхаристија је Небески Хљоб и Чаша Живота. Та страшна Тајна бива за вјерне обручење Живота Вјечнога“, закључује отац Георгије Флоровски.¹⁹ А Георгије Манзаридис каже да „кроз Свето Причешће, Христос даром Своје обожујуће

За нас Свето Причешће, као врхунац свенародног акта и догађаја Евхаристије, јесте Тијело Христово, самим тим Хљоб живота, и Крв Христова, самим тим Чаша благослова. Из тога слиједи и наша вјера да је оно Лијек бесмртности, како га је већ почетком II вијека по Христу назвао Свети Игњатије Богоносац, и да ни у ком случају не може бити извор или узрок болести, заразе и смрти“

страхопоштовањем и побожношћу, јер је на часној трпези предложено Само часно и пречисто Тијело Христово и Сама часна и пресвета Крв Његова.

Након причешћа свештенослужитеља у олтару и сједињења Часних Дарова, свештеник узима свети путир и износи га на царске двери говорећи: *Са страхом Божијим и вјером приступите*. Причешћујући потом вјерне испред олтара, свештеник говори: *Причешћује се слуга Божији часним и пресветим Тијелом и Крвљу Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа на отпуштење гријехова и на живот вјечни*. „Причешћем Сам Господ

обављеног причешћа, путир, са преосталим Тијелом и Крвљу Христовом, преноси се на предложење и притом се поје: *Нека се испуне уста наша хвале твоје, Господе, да пјевамо славу твоју, јер си нас удостојио да се причестимо светим твојим, божанским, бесмртним и животворним Тајнама*. Овдје се завршава цјелокупна свештена радња, и служба божанске Евхаристије долази до свога краја. Наиме, и Дарови су освећени, и собом су

в Макариополски епископ др Николај, „Света Евхаристијска жртва“, у: О Литургији, Београд 1997, стр. 50.

16 Свети Григорије Палама, „Беседа о светим страшним Христовим Тајнама“, у: О Литургији, Београд 1997, стр. 163.

17 Упореди: Свети Никола Кавасила, наведено дјело, стр. 149.

18 Упореди: Свети Теофан Затворник, „О причешћивању Пречистим Христовим Тајнама“, у: Без Причешћа нема обожења, Београд 2004, стр. 44.

19 Протопрезвитер Георгије Флоровски, „Евхаристија – Света Тајна будућега века“, у: Без Причешћа нема обожења, Београд 2004, стр. 275-276.

благодати улази у дубине човјековог битовања, које обавезује вјерника да, на одговарајући начин, очишћује себе прије него што приступи учешћу у овој великој Светој Тајни. Такво очишћење се остварује кроз самоиспитивање, покајање и исповијест.²⁰

По ријечима архимандрита Василија Гондикакиса „у божанственој Литургији нема ничега статичног и ничега усамљеног. Све живи, све се креће. Све стиче смисао, све је усредсређено. Све се распознаје. Природа и смисао постојања свега открива се у словесној служби, у Литургији Логоса, кроз Којега је све постало. Докле говоримо о свему, видимо све. Све нам постаје присно и ништа не остаје туђе. Суштински је ту посриједи једна стварност, једна Тајна. То је благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа, које прима и освећује творевину Божију. То је нестворена благодат Свете Тројице, која обнавља створени свијет.“²¹ „Од прве свете Евхаристије и првог светог причешћа на Тајној Вечери Христовој па све до данас, а тако ће бити и до краја историје и у животу будућега вијека, служи се света Литургија и на њој се хришћани причешћују Тијелом и Крвљу Христовом, с тим што ће се у будућем незалазном дану Царства Божијег причешћивати још присније и још потпуније“, закључује епископ бачки Иринеј.²²

*Радмило Радовић, протојереј
Мастер теолог*

²⁰ Георгије Манзаридис, наведено дјело, стр. 20-21.

²¹ Архимандрит Василије Гондикакис, Света Литургија откривење нове твари, Нови Сад 1998, стр. 99.

²² Епископ бачки др Иринеј, наведено дјело, стр. 46.

ПАНТЕЛНО

Дај Боже да данас
град Бијељина
буде благословен,
да све у овом граду свето буде,
да се бели,
да људи буду радосни, весели,
да заједништво и љубав влада,
да нема питања где и када,
већ да праведни рад
испуни овај град
и да све од деце врви,
да у свему будемо добри, први,
да сузе за браћу теку,
да бремена једни других носимо
и да се тиме поносимо,
да Белу Голубицу подигнемо
у спомен Светом Сави и Симеону,
да то буде наш завет и дика,
да то буде наша слика,
да нас Свети Пантелејмон
благосиља,
да Бијељина буде град мира,
да сви живимо у јединству и слози,
Свети Пантелејмоне ти помози.

ЕВРОПА

Европа има две могућности
самообожавати њу гордост
Ничеовог надчовека
или смирено Православље
свечовека Достојевског.

Прво нас води неонацизму
и у црно завијеној Европи,
доминацији силе и моћи,
а друго свечовечанском покајању,
духовном препороду
И „руском“ Христу Рубљова.

Пут или странпутица?
Вера или самообожјење?
Крст или чип?
Живот или смрт?

ЕВО СИ ЗДРАВ

Господе, дај да и ја чујем
благословене речи,
ево си здрав и не греши више
и Лазаре устани,
да васкрснем из смрти своје
и као слепи
да прогледам и видим
Тебе Спаситеља свога
и као неми
да проговорим и сведочим
о дивним делима Твојим
и глухи
да чујем реч Твоју,
да би је примио у срце своје
и као одузети
да устанем у славу Божију
и губави,
да душа моја светлошћу просија
и као хроми
да се исцелим,
да бих могао ходити
путем заповести Твојих.

Епископ Фотије

СЛОВО О ПОСТУ

НЕ ЖИВИ ЧОВЕК О САМОМ ХЛЕБУ, НО О СВАКОЈ РЕЧИ
КОЈА ИЗЛАЗИ ИЗ УСТА БОЖИЈИХ

Појам хришћанског поста неретко се дефинише кроз правила исхране која су везана за дужину и период самог поста, због чега сама суштина и сврха истог долазе у други план.

Можда до конфузије о правилима поста савремени верујући човек долази због разноликих штампаних издања, па чак и мобилних апликација о истом, која често не само да нису у складу са Предањем, него нису ни литургијски усклађена.

Лепота подвига поста заправо се огледа у његовом библијском садржају, а који је искуствено протумачен у животу ранохришћанских аскета (пустињака), а преко њих у делима светих отаца и учитеља Цркве.

„Темељ свих добрих дела је пост. Њиме се кроте дивље страсти и одступају рђаве жеље. Сећање на смрт, сузе, целомудреност, ишчезнуће нечистих помисли - резултат су поста. Постом се сасеца небрига и немар, пороци пагубни за душу. Пост искорењује сваку срамну сањарију и ствара у човеку страх Божији и жељу за вечним животом. У душама које посте како заповеда наша света Црква, почива Господ. Они који посте имају наду да ће наследити Царство Небеско“, каже Свети Исак Сириј.

Свети Василије Велики

пост назива *συνηλικιώτιν τῆς ἀνθρωπότητος* - зрелим добом човека.

У животу Цркве, пост није због тога да би потчинио материју духу, нити због тога да прихвати поделу хране на „чисту“ и „нечисту“. Црква пости због тога, што на тај начин по-

знања добра и зла, с њега не једи; јер у који дан окусиш с њега, умрећеш.“ (1.Мој.2,16-17)²

Ова прва заповест не занемарује чињеницу човекове потребе за храном, јер се човек остварује узимањем хране, примањем материје света која је неопходна за човеков живот. „Свет и храна су били створени као средство заједничарства са Богом, и само ако су били примани Бога ради, могли су дати живот. Сама по себи храна није живот и не може дати живот.“³

„Оно што је изузетно у рајском стању човека јесте то да примање хране, које човеку осигурава живот, не сачињава само активан однос и заједницу са светом већ и активан и животворан однос са Богом. Бог је Онај Који човеку да-

рује храну, односно претпоставку живота.“⁴

Зато прва заповест представља подвиг човекове послушности према његовом Творцу и изграђивање поверења према Њему. Она поставља равнотежу психофизичке конституције

² „Постојао је, дакле, један плод, чије је окушање преносило познање *υῦσις* своје сопствене природе. Бог није желео да човек позна своју сопствену природу пре њеног усавршавања јер би на тај начин, дознавши да му много тога недостаје, почео да се брине о телесном и напустио би промишљање *πρόνοια* о души.“ Немесије епископ Емесе, *О човековој природи, Господе, ко је човек?* Београд 2003, 105

³ Александар Шмеман, *Велики пост*, Каленић, Крагујевац 2002, 84

⁴ Христо Јанарас, *Азбучник вере*, Нови Сад 2004, 115

казује да одбија да прихвати узимање хране као аутономни акт.¹

Свети оци никада нису посматрали пост као средство апстиненције или детоксикације, што јесте свакако пост једним делом доприносио људском организму. Пост је за њих значио да **не живи човек о самом хлебу, но о свакој речи која излази из уста Божијих.** (Мт.4,4)

Та реч дата је првоствореном човеку као заповест о посту: „И запрети Господ Бог човеку говорећи: *Једи слободно са свакога дрвета у врту; али с дрвета од*

¹ Христо Јанарас, *Слобода морала*, Крагујевац 2007, 65

човека. Будући да је човек саздан од земље и разумне душе, он постаје круна стварања, чинећи тако спону духовног и материјалног света. Човек постаје свештеник твари, што значи да му је дата власт, да се брине о творевини и да је Творцу приноси на обожење. (1.Мој.2,15)

„Дрво познања је било виђење Бога, а на његов врх је могао да се успне онај који има извежбано и зрело расуђивање“, каже Свети Григорије Богослов.

Ту зрелост и одрастање човек би стекао акскезом (*аскисиς* **вежба, подвиг**) у врлини кроз послушност Богу. Међутим, на првим страницама Библије видимо да човек није остао у подвигу послушности већ да је учинио промашај на путу богопознања. Уместо да прихвати поредак и датост створеног, он је по наговору лукавог изабрао лажну слику савршенства, тј. живот у коме није центар Бог већ човек, а што је у коначници значило смрт. Избор првог човека није просто прекршај моралне и етичке заповести, већ егзистенцијална одлука и познање између добра

(као живота) или зла (као одрицања живота и потенцијалност смрти). То представља „могућност да човек прихвати храну, да оствари свој живот - не као заједницу са Богом него невезано са Њим и независно од Њега, да се храни само ради властитог одржања, то јест ради преживљавања физичке индивидуе.“⁵

Нове околности у којима се нашао човек после пада јесте праведна казна Божија: „Земља да је проклета с тебе; с муком

ћеш се од ње хранити до свог века. Трње и коров ће ти рађати, а ти ћеш јести зеље пољско; Са знојем лица свога јешћеш хлеб, докле се не вратиш у земљу од које си узет; јер си прах и у прах ћеш се вратити“ (1.Мој.3,17-19).

Храна је сада једини чинилац преживљавања, смисао и разлог живота. Међутим, резултат њене употребе оставља лажну слику живота, јер човек и поред ње умире. Истински однос човека и Творца претвара се у ропски однос овог првог према другом. Сумња, страх и неповерење сада су одлика људског рода у односу према Богу.

Са падом је у човеку дошло до подвајања личности, тако да су се душа и тело, до тада складни делови, раздвојили. На ту чињеницу указује Свети Максим Исповедник који наглашава да је дошло до подређености духа телу као што је уочио божанствени апостол: *Ја, јадни човек! Ко ће ме избавити од тела смрти ове* (Рим.7,24).⁶

Једино је сам Бог могао да успостави хармонију палог чо-

века. Зато се спасење човека и творевине остварује у личности Богочовека Христа.

Христос је Нови Адам. Он долази да надокнади губитак, који је Адам нанео животу, да поврати човека истинском животу, и **Он такође почиње са постом**. „Пошто је постио четрдесет дана и четрдесет ноћи, Он најзад огладни“ (Мт.4,2). Глад је стање у коме постајемо свесни наше зависности од нечега другог - када хитно и неодложно имамо потребу за храном, показујући тако да немамо живот у себи. То је граница иза које или умиремо од глади, или, пошто сам задовољио своје

тело, имам утисак да сам жив. То је, другим речима, време кад смо суочени са коначним питањем: Од чега зависи мој живот?⁷

Сатана је дошао Адаму у рај, он је дошао Христу у пустињу. Он је дошао двојници гладних људи и рекао: *једите, јер ваша глад је доказ да потпуно зависите од хране, да је ваш живот у храни. Адам је поверовао и јео је, али Христос је одбио ово искушење и рекао: Човек неће жи-*

вети само од хлеба, него од Бога. Он је одбио да прихвати ову космичку лаж, коју је Сатана наметнуо свету, учинивши ту лаж очигледно истинитом о којој се више не расправља, основном целокупног погледа на свет, науку, медицину, па можда чак и на религију. Учинивши тако, Христос је успоставио однос између хране, живота и Бога, који је Адам прекинуо и који ми још увек кршимо сваки дан. Према томе,

шта је онда пост за нас хришћане? То је наш улазак и учешће у оном доживљају самог Христа, којим нас Он ослобађа потпуне зависности од хране, материје и света. Наше ослобођење ни у ком случају није потпуно. Живећи још увек у палом свету Старог Адама, и будући његовим делом, још увек смо зависни од хране.⁸

Али исто као што наша смрт, кроз коју још увек морамо да прођемо, постаје, силом Христове смрти, пролаз у живот, тако и храна коју једемо и живот који та храна одржава, може да буде живот у Богу и за Бога. Део наше хране је већ постао „храна бесмртности“ - Тело и Крв самога Христа.⁹

Пост тако поново постаје позив човеку на послушност, на испуњавање прве заповести која је дата човеку у Рају. На пут подвижништва, борбе личности против побуњене природе. Против природе која настоји да задобије оно, што се може задобити једино у личном јединству и заједници са Богом. Побуна наше природе настоји да замени способности за истинити живот који представља благодат

⁸ Исто, 85

„Могуће је, међутим, да неко каже да човек неће бити опет уведен у тај исти облик живота, јер смо првобитно морали да једемо, и да ћемо касније збацивати са себе ту обавезу. Ја, међутим, слушајући Свето писмо, не мислим само на телесну храну или радост по телу, него познајем и неку другу храну која има неку аналогiju са оном телесном и која се даје једино души. Једите мој хлеб, заповеда Премудрост гладнима (Приче Сол. 9,9), а Господ велича оне који су гладни такве хране (Мт.5,6). Ко је жедан, каже, нека дође Мени и пије (Јн.7,37). И онима, који су способни да разумеју узвишеност његове мисли, велики Исаија заповеда: Пијте радост (Ис.25,1)! Постоји и једна пророчка претња достојнима казне (где се каже) да ће бити кажњени глађу, али да неће бити глад због хлеба нити жеђ због воде, него због недостатка речи. Не глад хлеба, каже, нити жеђ воде, него глад слушања речи Господње (Амос 8,11) „Свети Григорије Ниски, О стварању човека, Господе, ко је човек? Београд 2003, 44

⁹ Александар Шмеман, Велики пост, Каленић, Крагујевац 2002, 86

Подвиг поста, дакле, не исцрпљује се кроз формалистички начин пуког испуњавања правила поста. Та правила, иако постоје, заправо представљају смернице и пример вековног опита подвижника Цркве. Индивидуални подвиг поста утолико је добар уколико подржава саборну свест Цркве о спасоносном исходу пошћења. Пост сам по себи не чини циљ и предуслов уласка у Царство Небеско, али је непрестано подсећање на човеков пад у рају и одлучност Богочовека Христа да одбије и не прихвати предлог кушача у пустињи.

Божију, дар личне заједнице и односа. Свака апсолутна, аутономна природна жеља сеже до првог бунта аутономије: „У дан који окусиш од дрвета познања добра и зла, умрећеш“. Подвижништвом хришћанин укида кретање ка побуни и самообожењу. Он се одупире настојању своје сопствене природе да постане егзистенцијално апсолутан, и динамички спроводи у дело своју личносну вољу, како би своју природу васпоставио у заједници благодати живота.¹⁰

Подвиг поста, дакле, не исцрпљује се кроз формалистички начин пуког испуњавања правила поста. Та правила, иако постоје, заправо представљају смернице и пример вековног опита подвижника Цркве. Индивидуални подвиг поста утолико је добар уколико подржава саборну свест Цркве о спасоносном исходу пошћења. Пост сам по себи не чини циљ и предуслов уласка у Царство Небеско, али је непрестано подсећање на човеков пад у рају и одлучност Богочовека Христа да одбије и не прихвати предлог кушача у пустињи.

Пост има за циљ да човека кроз глад доведе до узимања божанске хране, као што је то било у Едемском врту, где је чин једења био остварење односа са Творцем.

¹⁰ „Зато човеку и није могуће да спозна истину живота, истину Бога и истину свог сопственог постојања, кроз чисто интелектуалне категорије, кроз чисто конвенционалне концепте који се могу изразити релативним језиком“. Христо Јанарас, Слобода морала, Крагујевац 2007, 69

Ову истину са првих страна Постања налазимо у црквеној пракси Евхаристије, где однос човека са Богом - онако како је успостављен као однос живота „у Телу“ Христовом, бива поново остварен саборно, кроз догађај једења и пијења: човек опет узима храну, основне видове хране, а то су хлеб и вино - као фактор заједнице, сада већ ипостасне богочовечанске заједнице; узима Тело и Крв Христову. Свето Причешће, заједничарење човека са Богом, опет је однос живота који се остварује преко хране.¹¹

На крају, о великој користи и плодовима поста говори Свети Василије Велики: „Када би сви послушали савете поста, владао би савршени мир у читавом човечанству. Не би устајала једна држава против друге. Не бисмо имали ратне сукобе нити произвођаче оружја. Не би постојали судови нити затвори. Пуста места не би држала злочинце, нити градови клеветнике, нити мора гусаре. Када би владао пост, наш живот не би био препун уздаха. Јер он би научио све не само ограничењу расипничког живота, него уклањању и од многих других зала. Научио би их потпуно избегавању и уклањању од среброљубља и грамзивости, славољубља и сластољубља. Ако се ослободимо свега овога, живећемо у миру и светињи“.

мр Жељко Теофиловић,
протојереј-ставрофор

¹¹ Христо Јанарас, Азбучник вере, Нови Сад 2004, 115-116

СВЕТИ ГЕРМАН АЛАСКИН – АПОСТОЛ ПРАВОСЛАВЉА У АМЕРИЦИ

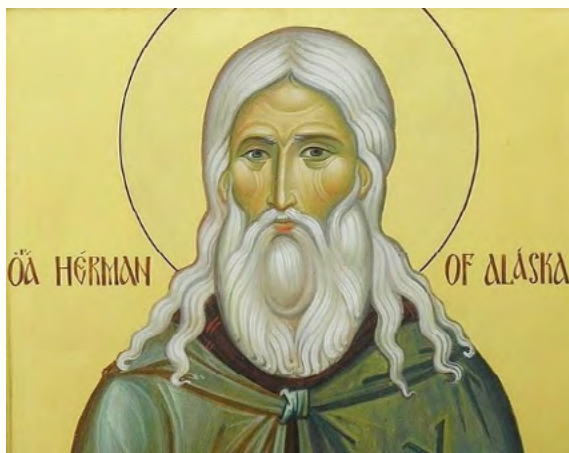
У XVIII веку живео је у Русији дечак по имену Герман, који је чезнуо за Богом више него за било чим другим у овом пролазном свету. Када је имао дванаест година овај - за Бога већ опредељени - дечак отишао је у манастир. Духовник тог манастира је био чувени старац Теодор Санаксарски, пријатељ монаха Пајсија Величковског.

Једном приликом неки људи, у потрази за печуркама, зађоше дубоко у шуму и тамо набасаше на малену колибу. Из колибе изиђе дечак: био је то млади Герман који је већ у том узрасту подвижнички живео у беспутној руској дивљини. Герман је читавим својим бићем волео тиховатељски живот у дивљини, јер је управо ту проналазио Бога. Док је још био сасвим млад, Герман се нашао лицем у лице са смрћу: оболео је од опасне и болне инфекције. И мада се - тешко болестан - већ растављао са животом, Герман није хтео да иде земаљскоме лекару, већ се закључао у келију и са сузама молио Богу своме за исцељење. После целоноћне молитве Герман је пао у несвест од исцрпљености и бесвесно лежао на поду. Када се ујутру пробудио, осетио је да је потпуно оздравио. Ове Божије посете Герман се, као свог највећег блага, сећао до краја живота.

После много година једноставног монашког живота, монах Герман се преселио у велики и чувени валаамски манастир

који се налазио на острву усред језера. У то време игуман манастира је био праведни старац Назарије. Он је подучавао Германа духовном животу, пригрливши га као што би отац пригрлио свог сина. Назарије је овако говорио младом Герману:

„Монах мора неодступно испуњавати Господње заповести,

чезнути за достизањем ангелскога стања и поретка, узрасати у богопознању и љубави према Богу и ближњима. Монах се у свему мора држати речи Божијих и не сме нимало обраћати пажњу на глас који га зове на порок. Монах мора просвећивати свој ум вишњом светлошћу, мора чувати своје тело неокаљаним, његова уста морају бити окована ћутањем, а његов језик - чист. Монах се мора непрестано сећати смрти, мора непрестано умирати за овај свет. Такав би сваки монах требало да буде, и то је темељ који би монах требало да положи за испуњење свог завета, е да би могао да принесе Богу не само дарове свог види-

вог подвига, већ и жртвени принос своје душе и свога духа".

Назаријеви духовни савети и очинска љубав испуниле су монаха Германа огњеном ревношћу. Видевши то, Назарије допусти Герману да живи сам у дивљини. Ова стаза одвајања и одрицања од света је само за малобројне и изабране монахе, који су у стању да издрже такав тежобан и усамљенички живот. Монах Герман је био један од тих малобројних.

После много подвига и борбе у самоћи, дошло је време да Герман оконча свој отшелнички живот, јер је старац Назарије затражио од Германа да иде у далеку земљу и тамо мисионарски проповеда Христа. Герман је прихватио крст саможртвеног мисионарског подвига и, са седморицом монаха, напустио Отацбину да би помогао људима који страдаху без Христа на туђој земљи. Њих осморица отидоше за Америку.

1794. мала група православних монаха стигла је у северозападну област Америке, звану Аљаска. После тежобног путовања кроз сибирску дивљину и опасне пловидбе преко океана, они стигоше до Аљаске где наставише своја мисионарска путовања. Они су учили обичаје и језик домородаца, живели са њима и никада се нису постављали као виши од домородаца којима су проповедали Христа.

Домородачка племена била су крајње дивљачког понашања, тако да су их Герман и његови монаси, уз велике тешкоће, учили Христовоме миру и састралној милости. Учили су домороце дугоочекиваној Истини Христовој, коју су многи домороци прихватили без оклевања. Аљаски домороци су сасвим природно прихватили Христа зато што су одавно већ чекали на откривење пуне Истине Божије, која је требало да буде објављена свету. Они су ту истину препознали у Христу.

Монах Герман се настанио на острву Спрус Ајленд (Острво смреке), близу Кодиака, док су остали монаси наставили своја мисионарска путовања. Герман је ту почео да живи истим пустињачким животом, којим је живео у дивљини своје родне Русије. Он је пронашао одговарајуће место у густој шуми и саградио своје ново станиште по узору на „барабара“-колибе (колибе које су аљаски домороци градили од стабала дрвећа које је расло крај мора и маховине) тамошњих домородаца. Он је свој нови дом назвао „Нови Валаам“ по манастиру, који је оставио у родној Русији, јер му је Отаџбина много недостајала.

Тамо, у непроходној шуми, потпуно сам на пустом острвцу, Герман се молио, постио и живео у миру и ћутању. Живео је у свом свету Светитеља Божијих и ангела, проливајући многе сузе љубави према Богу. Домороци, видевши његов саможртвени и богоносни живот, заволеше га веома и долажаху му у посету да слушају његове приче о Русији и о животима Светитеља и праведника Божијих.

У то време су на Аљаску долазили и тамо се насељавали многи Руси са намером да зараде

новац на рачун аљаских домородаца. Герман је за те похлепне и агресивне досељенике дредстављао препреку тако да су они решили да га уклоне. Они су га често нападали због тога што је бранио домороце, као и нису могли да поднесу пример његовог богоугодног живота. Они су много пута покушали да га застраше, али Герман је знајући да тако мора да буде - истрпео све тешкоће са отменом хришћанском храброшћу.

Герман је видео да међу домороцима има много сирочади и ванбрачне деце, те почео да их доводи на своје острвце где се о њима бринуо као прави отац. Он се старао да их нахрани и телесно и душевно, приправљао им је перце и пите од лососа, подизао их у богопознању. Он је био њихов једини заштитник.

У писму Сергију Јановском, управитељу Руских колонија, чији су се становници ужасно опходили према домородцима, монах Герман пише: „Ја, најпонижнији слуга овдашњег становништва, стајем пред вас са крвавим сузама и пишем мој захтев: будите отац и заштитник наш! Утрите сузу беспомоћној сиро-

чади, олакшајте жалост у нападеним срцима, дајте нам да осетимо шта је утеха“.

Монах Герман је живео животом потпуног себеодрицања: подизао је сирочад, али - у исти мах - држао сва монашка правила о посту, молитви и тиховању. Носио је исту одећу и лети и зими, трпећи страшне крајности аљаског поднебља. Преко одеће је носио само кожу јелена, коју није скидао нити мењао читавих осам година.

Герман је спавао у мртвачком сандуку, да би се, на тај начин, и када спава сећао смрти. Камен који је користио уместо јастука био је прекривен јеленском кожом тако да посетиоци нису могли видети на чему стварно спава. Јео је врло мало, а своје тело подвргавао је најстрожим подвизима, одричући се сваке лагодности овога света која би одвлачила његову пажњу од Бога. Да би умртливи своје тело и подвизавао се још више, носио је око врата ланац са великим металним крстом који је био тежак око осам килограма. Нико те ланце никада није видео током његовог живота, јер их је Герман брижљиво скривао испод своје одеће - била је то тајна коју је знао само Бог.

Највећи део свог времена Герман је проводио као прави монах, молећи се у тишини своје колибице. Неко га је једном приликом упитао: „Како успевате да живите сами у шуми? Зар вам није досадно?“. На ово питање старац је одговорио овако:

„Не, ја нисам тамо сам. Тамо је Бог, јер Бог је свугде! Тамо су свети ангели! Како неке може бити досадно са њима? Са ким је боље и угодније разговарати, са ангелима или са људима? Наравно, са ангелима!“.

Сергије Јановски, управите-

тељ Руских колонија, почео је да долази код старца Германа да би разговарао са њим. Сергије, касније, пише о тим својим разговорима са Германом: „Био сам добро образован, познавао сам многе науке и много прочитао. Али, закон Господњи сам тешко разумевао. Био сам слободни мислилац, деиста. Када сам разговарао са Германом, он је - на моје изненађење - говорио тако силно, тако смислено да ми се чинило да се никакво образовање ни земаљска мудрост не би могли мерити са његовим речима. Разговарали смо о љубави Божијој, о вечности, о спасењу душе, о хришћанском животу. Тако сам се променио и вратио на пут Истине”.

Тај Сергије не само да је, касније, и сам постао монах, већ је и три своје кћерке и сина усмерио ка монаштву.

Једном приликом су старца Германа позвали на брод, који је допловио из Петербурга. На броду су га дочекали капетан и двадесет и пет официра. Сви они су били високообразовани људи које је поставио руски Царски адмиралитет. Био је то заиста призор: међу свима њима седео је монах маленога раста, у одрпаној монашкој раси, који је својим мудрим речима довео оне што су га слушали дотле да нису знали шта да му одговоре.

Монах Герман им је поставио следеће питање: „Шта је то, господо, што волите изнад свега и што би свако од вас пожелело као остварење своје среће?”. Једни су желели богатство, други славу, трећи лепу жену. „Није ли истина”, рече потом старац, „да би се све ваше различите жеље могле свести на ово - да свако од вас жели оно што он по сопственом мишљењу сматра најбољим и највреднијим љубави?”. „Да,

управо тако”, одговорише сви углас. Тада им старац рече:

„Реците ми, онда, има ли ичега бољег и вишег, што надилази све остало и што је - уопште узев - вредније љубави човекове од нашег Господа Исуса Христа, Који нас је створио, Који нас је обдарио таквим савршенством, Који даје живот свему, Који све држи, Који о свему брине и Који све воли, Који је Сам Љубав и Који је неупоредиво бољи од свих људи? Зар онда не би требало да волимо Бога изнад свега и да изнад свега чезнемо и трагамо за Њим?”.

Они му одговорише: „Па, наравно! То се подразумева! То јасно само по себи!”. Тада их старац упита: „А волите ви Бога?”. Сви углас одговорише: „Наравно да волимо Бога! Како ико може не волети Бога?”.

Тада монах Герман рече:

„А ја, грешни, више од четрдесет година трудих се да заволим Бога и још увек не могу рећи да Га волим савршеном љубављу”.

Затим поче да их поучава како би човек требало да воли Бога:

„Када некога волимо, онда непрестано мислимо на њега, трудимо се да му угодимо, дању и ноћу наше је срце заокупљено оним кога волимо. Да ли тако, господо, и ви волите Бога? Да ли Му се често обраћате, да ли често мислите на Њега, да ли Му се стално молите и испуњавате Његове свете заповести? Зато, за наше добро и нашу срећу, обећајмо себи макар ово - да ћемо се од овога дана, од овога часа, од овога тренутка трудити да волимо Бога изнад свега и испуњавати Његову свету вољу!...”

Било је случајева да је старац Герман говорио и као пророк. Једном приликом он је рекао да

ће доћи дан када ће се један монах, оставивши славу овога света, настанити на Спрус Ајленду. То његово пророштво се испунило у наше дане, када се у напуштену дивљину Германовог „Новог Валаама” доселио млади јеромонах Герасим. Овај јеромонах је, сагласно древном православном обичају, ископао ковчег старца Германа, преместио његове свете мошти у кивот и пренео их у манастирску црквицу да би се на тај начин стално сећао колико су нам Светитељи и Царство Божије увек близу.

Без трунке страха пред онима који имају власт, монах Герман је радио за Господа ревносно до саме смрти. Непосредно пред своје упокојење, Герман је пророчки рекао једном од својих сирочића: „Овде ће једнога дана нићи манастир”. У то време, те његове речи су звучале невероватно будући да је место на коме је живео било пусто острво, далеко од сваке цивилизације. Међутим, сто педесет година касније његово пророштво се обистинило, јер је на његовом Спрус Ајленду, у Монашкој лагуни основан манастир чиме је испуњена његова света жеља.

Дошао је час да свети монах Герман напусти овај свет. Лежећи на самртној постељи, старац Герман је затражио од једног од својих сирочића да му запали свећу и, из Светог Писма, чита Дела Апостолска. Његови вољени сирочићи су, кроз сузе у очима, гледали небески спокојно лице свог упокојеног оца, које је светлело у ноћној тами...

*Информативна служба Српске
Православне Цркве
12/26/2017
Преузето са сајта:
www.pravoslavie.ru
(верзија на српском језику)*

ВЕЛИКО ДЕЛО СТАРЦА ЈЕФРЕМА АРИЗОНСКОГ

Олга Рожњева

Старац Јефрем је духовно чедо великог старца Јосифа Исихасте. Постао је познат као Филотејски од 1973. Године, када је изабран за игумана манастира Филотеја на Светој Гори, у ком је врло брзо оживио аскетски монашки живот. Након тога, Свештена општина Свете Горе је благословила старца Јефрема да прошири и попуни још три атонска манастира са онима који траже монашки живот и то: Ксиропотам, Констамонит и Каракал. Ови манастири су остали под духовним руководством архимандрита Јефрема, као и велики број мушких и женских манастира у Грчкој и Сјеверној Америци.

Грчки православни свештеник и теолог, протојереј Јован Романидис, написао је 1960. Године: „Светогорци би требало да што пре пошаљу своје представнике у САД и оснују тамо монашке заједнице, иначе Православље на америчком континенту очекује неминувна пропаст.“ Неколико година касније ове пророчке ријечи су се оствариле, напорима само једног човека. Манастири Старца Јефрема су се појавили у многим регионима САД-а и Канаде. Први међу њима је манастир Светог Антонија Великог у Аризони. Од тада се старац често назива „Аризонски“.

Представљамо нашим читаоцима разговор са његовим духовним чедом, Александром Лагос, веома занимљивом осо-

бом. Она је била духовно руковођена и од стране старице Макрине, игуманије Манастира Пресвете Богородице Одитрије, који се налази близу грчког града Волоса, основаног са благословом великог старца Јосифа Исихасте. Александра је професор историје и археологије, и ради много година на Факултету историје Медицинског универзитета у Јањини (Северна Грчка). Са благословом свог духовног оца, она се труди да темељи свој рад на отачком предању, и да предаје на темељима православног погледа на свет. Монаси, духовни оци, старешине манастира старца Јефрема и његова световна духовна чада, често одседају у кући Александре и њеног супруга Џорџа Лагоса, који је професор неурологије на истом Медицинском универзитету.

Александра је имала ту срећу да не само ближе упозна велики број духовне деце старца Јефре-

Старац Јефрем (Мораитис)

ма, и постане пријатељ са њима, него и да на дуже време посети његове манастире, како у Грч-

кој тако и у Америци. Њена породица је увек пружала помоћ старцу (и дан данас то ради) и подржавала његов рад.

- Александра, можете ли нам рећи како је дошло до тога да будете под духовним вођством старца Јефрема?

- Мој супруг и ја смо духовна деца старца Јефрема већ тридесет година. Чули смо за старца 1986. Године и милошћу Божијом он је постао духовни отац целој нашој породици. Првог дана нашег познанства старац је поделио са великим ентузијазмом своје планове у вези са „његовим великим послом“, а то је изградња манастира.

Сви знамо да је старац Јефрем изградио осамнаест манастира у Северној Америци. Паралелно са оснивањем ових нових манастира у Северној Америци, он је оживео древне грчке манастире, уништене и напуштене још од времена турске владавине. У Грчкој, као и у Русији, много предивних манастира се нашло, и још увек се налази у запустелом стању, што због недостатка средстава за њихову обнову, што због недостатка оних који би се у њима подвизавали. Тако да се прва половина старчевог „великог посла“ пројавила у Северној Америци, а друга половина у Грчкој.

- Александра, да ли је ваш духовни отац разговарао са вама о његовом старцу – Јосифу Исихасту? Да ли је било откривено великом старцу Јосифу Исихасту да ће његов ду-

ховни син градити манастире?

- Духовна деца старца Јефрема често називају старца Јосифа „Дедом“, пошто је он духовни отац њиховог духовног оца. Још док је деда Јосиф био жив он је рекао старцу Јефрему да му је Господ открио да га велики посао очекује у будућности. Дедо Јосиф је водио рачуна да његов духовни син добро једе, и знао је да му каже: „Једи, једи, мали мој, имаш пред собом велики подвиг; имаћеш пуно посла.“

У свој књизи старац Јефрем наводи да му је једном старац Јосиф рекао: „Долази час када ћеш говорити усред цркве.“ Старац Јефрем је онда помислио: „Наш мали скит једва може да прими троје људи. Кад само помислим, како би то била велика ствар ако бих икад говорио усред њега.“

Старац Јефрем је примио врло строго духовно образовање од свог старца. Старац Јосиф се није односио тако строго према било којем почетнику, колико према старцу Јефрему, управо зато јер је знао какав га рад очекује у будућности.

Пре него што је старац Јосиф уснуо у Господу, он је поделио своје ученике – ко ће са ким остати после његове смрти. Као послушника старца Јефрема оставио је оца Јосифа који је већ дужи низ година служио у Портарији. Старац

Јосиф је такође поверио старцу Јефрему духовно руковођење женском заједницом у Волосу. У том сестринству је живела мајка

Манастир Светог Антонија Великог у Аризонској пустињи

старца Јефрема, као и мати Макрина (Марија у то време). Из ове заједнице ће касније израсти чувени манастир у Портарији.

- Можете ли нам рећи како је овај манастир постао „матрица“ многим другим женским манастирима?

- Духовна деца старца Јефрема имају незваничан назив за манастир у Портарији – „ми-

Мати Макрина, старац Јефрем и отац Јосиф

трополија“. Ријеч „митрополија“ (гр. Μητροπολις) бисмо могли превести као „мајчински град“, јер је она сложена из две речи: μητηρ – „мајка“ и πολις –

„град“. У грчким градовима то је најстарији део града из кога произилази, или фигуративно говорећи, рађа се остатак града. У случају манастира у Портарији, сматра се да је он „мајка манастира“ осталим старчевим женским манастирима. Ево како се то догодило.

Под руководством тако великих подвижника као што су старац Јефрем и мати Макрина, сестре манастира у Портарији су почеле да напредују веома

брзо и биле су испуњене сваким врлином. Када је старац почео да отвара један манастир за другим, прво у Грчкој, а потом у Америци, потребне су му биле духовно искусне монахиње, добро упознате са обичајима које су он и мати Макрина усвојили од деде Јосифа. Управо такве монахиње старац Јефрем је намеравао да прве постави у својим манастирима, како би оне могле да пренесу као наследство духовно предање старца Јосифа Исихасте на следећу генерацију монаха и монахиња.

- Који манастири су били прво установљени?

- Најпре је старац Јефрем успео да убеди игуманију Макрину да пусти неколико сестара за прва два његова манастира основана у Грчкој – Св. Јована Крститеља у Сересу и Св. Архангела Михаила на острву Тасос.

Почетком 80-их година ста-

рац Јефрем је преселио своју мајку, монахињу Теофанију (†1986), и друге сестре у новоотворени Филотејски метох на острву Тасос. Мати Јефремија, која је до данашњег дана настојатељица манастира на Тасосу, била је у то време млада девојка из града Волоса. Она је често посећивала манастир у Портарији и знала је старца Јефрема, мати Макрину, мати Теофанију... Може се рећи да је одрасла у њиховим рукама.

Затим је старац Јефрем узео из Портарије четири сестре: Февронију, Маркелу,

Теклу и Вриани, и отворио манастир у Сересу, поставивши монахињу Февронију за игуманију. Након тога, мати Макрина је рекла да више неће давати сестре из свог манастира. Када ју је старац Јефрем молио за то, она је одговорила: „Док сам ја жива, не могу дати више.“ Мати је била веома осетљива особа и волела је своје сестре, тако да се, као добра мајка, веома бринула видевши тешкоће које су оне трпеле након одласка из њеног манастира.

- Тих година старац Јефрем почиње да гради манастире у Америци...

- Да, тих година старац Јефрем је почео да редовно посећује Канаду и Америку. У почетку је тамо путовао једанпут-двапут годишње. Старац је видео да многим грчким емигрантским породицама треба духовна под-

ршка – исповест, служба, реч Божија. Једанпут је један човек, старчево духовно чедо, позвао старца на Хаваје како би исповедио локалне православце. Ту је старац Јефрем имао визију. Он је видео деду Јосифа, како је изручио на његово крило обиље поморанци уз речи: „Садићеш

ће бити довољна за све људе који ће доћи код мене.“

Одакле баш двадесет манастира у Северној Америци? У својој књизи „Дарови пустиње“ (2005) Киријакос Мартидес је записао да је старчев задатак био да изгради онолико манастира у Америци колико их има на

Светој Гори. Зашто је баш морао да гради манастире у Америци? Старац је рекао у разговору да је изградња манастира за последња времена када ће доћи „непријатељ“ (антихрист), и баш у Америци, јер ће све одавде почети и сто-

Старац Јефрем са својом мајком монахињом Теофанијом

поморанце, драги! Видећеш колико ће воћа бити!“, из чега је схватио да ће морати да се потруди у Америци.

У току ових десет година старчевих посета Америци, он је схватио да месец-два годишње није довољно. Било је неопходно да започне изградњу манастира у Америци. Он је такође имао откровење од Господа да је неопходна изградња манастира. Ево шта нам је старац испричао о томе. У почетку он није желео да прихвати овај „велики посао“ изградње манастира. Молио се Господу, говорећи му да он није у стању да прихвати тај посао. У једном тренутку је чуо глас Христа, Који му је рекао: „Не, бићеш ми послушан и преузећеш тај посао на себе!“ Онда је старац одговорио: „Добро, Господе, али ми само дај толико љубави која

га је људима овде потребна духовна храна и помоћ.

- Који је први манастир основан од старца Јефрем у Америци, и коју монахињу је поставио за игуманију тог манастира?

- Старчев први манастир у Америци, отворен 1989. Године, био је у Пенсилванији – Рођења Пресвете Богородице. Прва игуманија старца Јефрема у Америци била је блаженог спомена мати Таксиархија († 1994). Мати Таксиархија била је света душа, Богом изабрана. Имала је тако велике духовне дарове као и мати Макрина. Након њеног упокојења мати Макрина је говорила о њој: „Никада ме није узнемирила, нити ми противречила. Била је анђео“. Мати Макрина је била много везана за њу и бринула се за њу. Мати Таксиархија је била изузетно лепа, до-

бра, љубазна и насмејана жена. Није имала ништа од оне строгости коју често видимо код монаха.

Након што је мати Таксиархија отишла за Америку 1989. Године, писала је писма мати Макрину у којима се осећа њен бол: било је очигледно колико јој је било тешко да живи далеко од свог манастира, у иностраној земљи, другојезичној, без иједног познаника, нити било кога са ким би могла да се моли – по први пут је била потпуно сама у манастиру. Мати Макрина је лично отишла у Америку да види своју драгу духовну кћер, и да види својим сопственим очима све те тешкоће. Тада се утврдила у одлуци да не пусти више ни једну сестру из манастира.

Иако је старац желео да узме сестре из Портарије за Америку, пошто је мати Макрина рекла: „Док сам жива, не могу дати више“, он је почео да узима сестре за Америку из манастира са Тасоса и Сереса.

Али, на дан сахране мати Таксиархије десила се својеврсна прекретница, као неко откриће свише. Мати Таксиархија је живела мање од пет година у Америци. Боловала је од рака, и отишла је Господу 3. Августа 1994. Године. Практично цела духовна породица старца Јефрема се окупила на њеној сахрани у Пенсилванији: мати Макрина је долетела са неколико других сестара из Грчке, дошле су америчке игуманије, а са Свете Горе сам старац Јефрем.

Нешто пре сахране, десило се чудо: на челу упокојене мати Таксиархије појавило се миро у виду капи, које су изгледале као капљице зноја, али су испуштале чудесан мирис. Сви присутни су видели ово чудо. То је оста-

вило снажан утисак на мати Макрину, те се она сложила да отпусти своје сестре у Америку.

У октобру 1994. Старац Јефрем се договорио са мати Макрином о томе које би сестре узео, и у мају 1995. Неколико монахиња је прешло из Портарије у Америку. Мати Макрина је плакала док је слала своју духовну децу у Америку. Говорила је: „Која је друга мајка толико бринула као ја? Толико деце да се подигне, васпита – и тако да их узмете право из мојих руку!“ Не да није хтела да их да Господу – њен цели живот је био

Монахиња Макрина и Таксиархија

предан и посвећен Господу, али је она, као мајка, била веома осетљива и јако везана за своје сестре и желела је да их заштити од опасности, видећи кроз какве потешкоће пролазе након одласка из њеног манастира. То је био њен крст.

- Са каквим потешкоћама се старац Јефрем сусретао у току изградње манастира у Америци?

- Градити манастире у Америци није било лако. Тамо, чак и међу православнима, могу се осетити тотално другачији вер-

ски обичаји – дух секуларизма. Али старац Јефрем је успео да постигне изванредне резултате, чинећи мудре одлуке – делимично захваљујући Божанском просветљењу, делимично захваљујући својој невероватној природи: он је веома паметна особа, и све што ради, ради брзо и лепо.

Старац је видео да је неопходно све радити брзо. Он би стално говорио: „Морамо да пожуримо да све завршимо на време, тешка времена долазе у свету“. Поред тога, наишао је на велики отпор од стране архиепископа Јакова Кукузиса, који испрва није давао благослов за изградњу манастира. Мати Таксиархији је било веома тешко јер је била потпуно сама, али је она била света душа и имала пуно дарова.

Старац је ускоро схватио да неће добити благослов од стране Грчке Цркве за изградњу још неколико манастира. У то вријеме он се упознао са неколико архијереја Руске заграничне Цркве и они су му понудили своју помоћ. Када је старац говорио о овој понуди у Грчкој, то је изазвало талас осуда многих његових познаника, као и званичних црквених личности и он је дошао у веома тешку ситуацију. Они су му рекли да је Руска Православна загранична Црква, неканонска црква. Многи су тада старца звали прелешћеним.

Када се све то дешавало, старац се нашао у стању богоостављености: „Боже мој, Боже мој, зашто си ме оставио!“ У исто време, старчева духовна деца сведоче да је у овом тешком периоду старац имао толико благодати да је просто одисао неким слатким миомирисом. Све што би дотакао, почело би да слатко мирише. Када је ис-

поведао чада, покривао њихове главе са епитрахилом, њихова коса би мирисала по неколико дана. Ако би дотакао салвете оне би почеле да испуштају овај мирис. Његова одећа и скуфија испуштале су мирис. Што су јача била искушења, јачи се мирис осећао. Не само старац Јефрем, него и његова духовна деца су имали откривење од Господа да је то што старац ради од Бога.

На крају, после неколико месеци старац је добио благослов од Васељенске Патријаршије за изградњу манастира. Архиепископ Јаков, који је био противник изградње, у то вријеме се већ био упокојио у Господу. Његов наследник, архиепископ Спиридон (Папагеоргиу, 1996–1999), био је љубитељ монаштва. Затим је старац Јефрем почео да отвара манастире један за другим.

Старац је успео да све то заврши на време. Архиепископ Спиридон је поднео оставку 1999. Године, и поново је наступио тежак период за старца. Ево шта је он говорио о томе: „Што више борбе имам, све више волим овај посао“; „Велики посао се достиже великим корацима. Морамо пожурити да постигнемо све“ и још: „Ко се може супротставити вољи Божијој?!“ Старчева духовна деца кажу да је он увек говорио о свом „великом послу“ са великим ентузијазмом и љубављу. Његов рад је био прожет патња-

ма, са додатним потешкоћама, а његово лице испрано потоцима молитвених суза. У Грчкој нема другог таквог примера, друге такве особе, која би урадила све то у свом животу.

- Колико је манастира сада под духовним руководством старца Јефрема?

- Тренутно постоји осамнаест манастира у Америци, а старац је и духовни отац четири манастира на Светој Гори и осам женских манастира у Грчкој. Поред њих, постоји још неколико братстава и сестринстава који немају статус манастира (тзв. Старчеви скитови).

Стога, рад старца Јефрема је

Старац Јефрем ради заједно са братијом

јединствен. Господ га је припремио и дао му много благодати и велику смелост да заврши тај „велики посао“. И, наравно, молитву. Старац је у својим беседама говорио да никада не доноси озбиљну одлуку, ако претходно не прими поруку од Господа како да поступи. Како он прима та обавештења од Господа за нас је тајна. Ми то не можемо разумети. Али је све одлуке о томе ког ће монаха или монахињу именовати за игумана, односно игуманију, доносио након

огњене молитве и неке речи од Господа. Такав велики посао никада не би могао бити остварен снагом једног човека. Како једна особа може да све то постигне у свом животу? Колико само братстава и сестринстава је настало у Америци, Грчкој, на Светој Гори, колико само мирјана и православних породица старац руководи!

Да, старац Јефрем је примио корисно и достојно образовање од деде Јосифа. Он га је научио безусловној послушности, јер је знао да ће после његове смрти старац Јефрем морати да буде послушан самом Христу, што је неупоредиво теже. Само за-

мислите, да ли је било лако старцу Јефрему да напусти манастир Филотеј на Светој Гори, тако диван, благословен, прелепо организован? Да све то преда у руке свом ученику како би он сам лутао негде далеко од своје

отацбине?!

Онда је почео да подиже манастире, одлучујући где и како ће градити. Он је морао да одлучи не само које сестре да узме из Грчке или Америке за сваки од њих, него и да привуче помоћ локалних православних породица за куповину плаца за будући манастир. Многе породице су подизале новац са својих рачуна како би купили потребну земљу.

Сваки манастир има своју причу о томе како је старац

одлучио коју парцелу треба купити и како градити. Очекујући долазак првих монаха и монахиња у сваком новом манастиру, старац би се побринуо да добро припреми њихове нове домове, да буду удобни и привлачни. Он би лично доносио букете свежих цвијећа, постављао у дворишта слатке мале скулптуре животиња, и пунио фрижидере са свежим производима уочи њиховог доласка. Старац би се побринуо да браћа или сестре имају све неопходно како би одмах започели нормалан монашки живот у свом новом месту. Међутим, неминовно је долазио тренутак када је старац морао да оде, тако да су они остајали сами да наставе оно што је старац започео. И он би одлазио, носећи на својим плећима бригу за други нови манастир.

Старац Јефрем такође казује да је увек бивао потпомогнут молитвеним заступништвом свог старца, деде Јосифа. „Никада нисам ништа урадио без благослова мог старца. Одлазим и враћам се у своју келију и сваки пут умно узимам благослов од свог старца“, речи су старца Јефрема. А деда Јосиф је велики молитвеник и помаже не само старцу Јефрему у његовом раду, него свима.

- Јерођакон манастира Светог Антонија Великог у Аризони, отац Серафим (Молибод) понудио је мали додаток нашем разговору:

Старац Јефрем са сестрама у Северној Америци

- Први манастир који је старац основао у Америци био је женски манастир Рођења Пресвете Богородице у близини Питсбурга у Пенсилванији, 1989. Године. Нажалост, од стране Грчке Цркве у Северној Америци није имао разумевања, нису му дозволили да отвара и друге манастире. Чак су покушали и да га протерају из земље. Онда је он, сигуран сам по Божанском открићењу, прешао у надлежност Руске Православне заграничне Цркве (манастир Рођења Пресвете Богородице је остао у Грчкој Архиепископији). Синод РПЗЦ примио је старца Јефрема са великом љубављу и рекао му: „Старче, само напред – отварај манастире и доводи монахе и монахиње из Грчке да их насељавају.“

Старац се са великом љубављу сећа тог времена и каже да је заиста срео свете људе у Руској Цркви, како епископе тако и свештенике. Посебан утисак на старца је ставио сусрет са архиепископом Константином (Јесенским), викаром Источно-америчке епархије. Он се упокојио 31. Маја 1996, а његови земни остаци су пронађени

нетрулежни у децембру 2014. Године. Појава владике Константина је оставила неизбрисив траг на старца: носио је похабану скуфију, „као монах из Каруље на Светој Гори“. Старац је такође много волео побожне руске православне емигранте.

Када је вест о старчевом прелазу у РПЗЦ стигла до Атоса и васељенског

патријарха, дошло је, нажалост до олује неспоразума и револта појединих. Васељенски патријарх је захтевао објашњење од старца. Грчка Архиепископија је тражила од старца да се врати и обећала му да ће му дозволити отварање манастира. Старац је схватио да би најбоље рјешење у тој тешкој ситуацији било да се врати Грцима, што је и учинио годину дана након напуштања.

До тренутка отварања манастира Светог Антонија Великог у Аризони, лета 1995, старац је успео да отвори још шест манастира. Првојерарх Грчке Цркве у Америци 1996. Године постао је архиепископ Спиридон. Он је много подржавао старца, и у току његове службе (1996–1999) старац је отворио још осам манастира. Последња два манастира старац је отворио након повлачења архиепископа Спиридона.

*Олга Рожњева
Светигора 3/28/2018*

*Преузето са сајта:
www.pravoslavie.ru
(верзија на српском језику)*

ЗАВЈЕТИ И УПОРИШТА: СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА – ТВОРАЦ СРПСКЕ НАЦИОНАЛНЕ СВИЈЕСТИ (ИНТЕРВЈУ СА ДР МИЛОШЕМ КОВИЋЕМ¹)

Векови су прохујали и многи ће јоште проћи... Вијекова који држе славу светосавља и носе бројна искушења. Ако би вријеме било изновни и изновни скупови некаквих навика друштва, некаквих испробавања могућности, разабарања култура, можда је понајвећи изазов, у сваком наредном генерацијском слоју, неовисно од миљеа који га чини, (п)остати човјек – онакав: по лицу и подобју Господњем. И у комплексном односу *старог* и *новог*, старати се остати новим човјеком храбрим да одбаци (одупре се инерцији) *старо* (лијено) рухо константних носача притворних *нових*, *бољих*, *љепших одијела*. Напосљетку, то су само вањштине. Суштина је на другом мјесту.

Склоност човјека да живи дихотомијски, да константно успоставља односе у контрастном разлучивању себе и свијета, да проток времена сажима у смјену амплитуда које уз одређене промјене, које задивљено зове напретком, омеђава наликовањем парних епоха, односно непарних. У таквој дихотомији, тешко је остати слободан, антиципирањем, прије лутријском погодбом *шта ће се збити* према ранијем обрасцу. Па ипак,

као парадигма може послужити мишљење да „тек земљорадњом почиње дубок преображај – јер је то нешто вештачко што је далеко од ловаца и пастира; онај ко копа и плужи, тај неће да пљачка природу, него хоће да је мења. Засејати не значи узети, него стварати.” Каин и Авељ у

проф. Милош Ковић

Шпенглеровој „Пропасти Запада“ парадигма су дихотомије коју је понудио кроз смјену *цивилизације* и *културе* као два могућа одговора на проток времена и догађања у историји. Но, то је тек једно виђење ствари.

Не може се служити Богу и Мамону.

А истинска преобразба почиње *из земљоделца у човекољупца*.

На овој тачки, гдје симулакрум угрожава сваку врсту идентитета, догма остаје измјештена на неко неприсутно мјесто. Сам човјек неприлику себи, вођен челичном руком рационалистичке свијести и потребе за самопоробљавањем у препуштању диктатури

глобализма. Ето немалог повода за разговор са радо виђеним гостом наше Епархије, српским историчарем др Милошем Ковићем, професором Универзитета у Београду.

Познат по свом активном дјеловању и учешћу на многобројним пољима у настављању и очувању здраве традиције и српског идентитета др Милош Ковић одговара на актуелна, али и нека условно речено *вјечита* питања и проблематике. Докторска теза „Бенџамин и Диздарели и балканска политика Велике Британије: (1874-1880)“ обликована у књигу „Диздарели и Источно питање“ (2007) један је у низу наслова, поред књига „Гаврило Принцип: документи и сећања“ (2014), „Руски некропољ у Београду: знамење историјског пријатељства“ (2014), „Срби 1903-1914: историја идеја“ (2015), „Једини пут: силе Антанте и одбрана Србије 1915. године“ (2016), „Упоришта: чланци, интервјуи, беседе“ (2016), „Право на историју: сведочење у процесу Хашког трибунала против генерала Ратка Младића“ (2018), те „Завети: чланци, интервјуи, беседе“ (наставак „Упоришта“, 2019) Милоша Ковића, свака за себе откривају прећутано и биљеже корекцију за будуће генерације.

Источник: *Ваша појава учинила је Валеријевски бљесак у сивој инерцији и покренула лавину озбиљних актуелних питања којима није вријеме ћутњи. Такође, и бацила реф-*

¹ На празник Св. Јустина Ћелијског, у Манастиру Св. Архиђакона Стефана у Сланцима код Београда основан је нестраначки Покрет за одбрану Косова и Метохије, чије језгро чине потписници Апела за одбрану Косова и Метохије из 2018. године, а међу њима је и наш саговорник. Тога дана је, након вишемјесечне преписке, и овај интервју добио свој коначан облик.

лектор на ресемантизацију саме историје, којој просјечно мишљење додјељује атрибуте папирнате гране којој је дато да збира догађаје и датуме, а не као о живој куцавици која сабраним знањем активно дјела на садашњици и у великој мјери одређује будуће духовне активности и догађаје на цјелокупном нивоу. Шта заправо историја треба да јесте? И да ли се у овом контексту суочавамо са историјом или некаквим њеним стратешки извитопереним фалсификатом? Колико је опасно бити авангарда?

Ковић: Хвала Вам за лепе речи, иако не верујем да сам их заслужио. Историја, заиста, има много лица. Можете да знате податке, имена и године, па да опет не разумете историју. Важно је, наравно, да знамо и памтимо чињенице. Али где је њихов смисао, шта је њихово право значење? Зашто нам оно измиче? Ако историја има своју скривену, унутрашњу логику и принципе, да ли је ту реч о Божијој вољи, вечитој игри теза и антитеза, цикличним успонима и падовима цивилизација? Где је онда људска слобода? Чему човекова акција, ако су карте унапред подељене? Историја је, уствари, прича о смислу и слободи. Из тога су изведена сва остала њена значења. Извитоперени фалсификати прошлости само су бежање из дубине и брчкање у плићаку.

Источник: Зашто се бавите историјом, односно шта Вас је довело на ову стазу? Да ли сте очекивали и били свјесни да ћете бити у овој мјери изложени јавним нападима, ако будете читали историју на начин који то чините? Одакле црпили снагу и шта Вас мотивише?

Ковић: Немам ваљан одговор

на Ваше прво питање. То је као да сте ме питали зашто припадам људској врсти, зашто дишем или зашто подижем своју децу. Једноставно, ја сам историчар. Одувек сам то био. У почетку, историја је значила узбудљиве приче и авантуре, као филмови или стрипови. После је умела да буде и уточиште од немиле, ратне и кризне садашњости. На крају је ипак понудила одговоре на нека питања. Волим историју коју називам егзистенцијалистичком, посвећену настојањима људи да, ношени водама и бујицама, иза себе оставе неки траг, поруку, нешто трајно. Нема ничег узбудљивијег и трагичнијег од појединачних људских судбина омеђених, на овоме свету, рођењем и упокојењем. На мене је, у раној младости, значајно утицала Андрићева опседнутост пролазношћу, временом и историјом. И данас ме покреће радозналост, којој је временом додата некаква дубља потреба да се открије и посведочи истина. Настојим да се моја дела и речи не сукобљавају са оним што мислим и осећам. То може да донесе сукобе и нападе, али ја не умем другачије. Спреман сам да за то платим потребну цену. Знао да живим у земљи која је окупирана. Окупатори су одувек имали своје локалне сараднике и слуге. Али, где су окупатори, ту је и покрет отпора.

Источник: Ако постоји нешто што је у књижевности побуњеничка периферија дакле одређени мање присутни аутори који су изградили јаке поетике на маргинама књижевности, који су то догађаји побуњеничке периферије историје коју убеничка индустрија негира или препознаје као утицајне, а по Вама посједују живи рад на ономе са чиме се суочавамо у свако-

дневици?

Ковић: Појединачност утврђених чињеница спречава олака уопштавања и идеологизацију прошлости. Историја је неухватљива и зато је добар лек против човекове потребе да сву њену сложеност смести под капу једне идеје или тумачења. Па ипак, у трагању за појединачним, изгубили смо смисао. Шта је историософија српске историје? Стара, модернистичка тумачења о прогресивном кретању од мрачног средњег века ка светлу модерне цивилизације и просвете одавно су потрошена. Нама је средњи век био доба успона и стваралаштва, док смо у врлом, новом веку изгубили своје државе и пали под власт Турака, потом претрпели геноциде и најстрашнија затирања. Људи са правом не верују својим уџбеницима историје, јер они нам и даље причају старе, пропале приче. Пише ли у њима шта је Косовски завет? Како су наши преци тумачили нашу колективну историјску судбину у дугим столећима пре 18. века? Је ли то заиста неповратно одсечено од нас? Постоје и неке велике, чворишне теме које нам могу дати дубинске увиде, али их ми упорно избегавамо. Једна од њих, можда и најважнија, јесте троструки геноцид над српским народом у 20. веку, у два светска рата и у Отаџбинском рату из деведесетих година. Када разрешимо тајну хрватског и муслиманског геноцида над Србима у Независној држави Хрватској, када се коначно ослободимо титоистичких измишљотина и данашње натовске политичке коректности, много тога постаће нам јасније.

Источник: Прича о глобализацији која креира модерног полица у лику Мегалополиса (Вла-

душић), који неосјетно празни националне идентитете, односно прича о колонизацији - колико је реално српски народ у томе и са аспекта свјесности и са аспекта угрожености? Да ли је данас уопште могућ полис у интегралном смислу очувања идентитета и културе сјећања?

Ковић: Парадигма колонизације умногоме објашњава нашу садашњицу, али и нашу историју, бар од 18. века. У Босни и Херцеговини посебно важна је година 1878, када она постаје „бела колонија“ Аустро-Угарске. Колонизација долази са Запада и она захтева да на њега или лично, или да будемо униште ни, као староседеоци Америке или Аустралије. То су, у основи, хтели и Хитлер и Павелић. То од нас траже Римокатоличка црква, проитестанти у Немачкој, Енглеској, САД. Чудан је тај мисионарски жар, укорјењен у идентитетској несигурности западног човека. Ми смо, једноставно, у понечему слични њима, на крају крајева, сви смо Европљани и хришћани, али смо ипак другачији и ми не можемо да постанемо они. Све што можемо, то је да откријемо ко смо, да будемо оно што јесмо и оно што су били наши преци. Отпор Мегалополису и обнова Полиса су, дакле, основни услови опстанка. Свест о томе брзо сазрева. Доказ су и сјајне књиге Слободана Владушића, чијим сте се парадигмама Мегалополиса и Полиса са правом послужили.

Источник: *Иако ни XXI вијек није имун, а ни гадљив на ратове под оружјем ипак његује један врло јак пацифистички став испод којег, рекло би се, горе много озбиљнији ратови, колико је то питање тодис*

vivendi лоше утрошбе времена, мас-хипнозе симулакрумима? Чегато нисмо свијесни?

Ковић: Испод маске мирољубивости скрива се много лажи. Англосаксонци, који би да данас владају светом, у томе предњаче. У последња два века ти мирољубиви пословни људи и трговци скоро да ни годину нису провели без рата. Освајање и отимање туђег, истребљење целих људских популација, све уз фразе о одбрани људских права, ширењу цивилизације и културе, постало им је «друга природа». Иза форме демократије, у САД се крије прави култ силе и оружаних снага. Они данас имају пропагандна средства о какви-ма је Јозеф Гебелс могао само да сања. Њихови глобални медији и фабрике снова премрежили су цео свет. Потребно нам је буђење из тог «матрикса».

Источник: *Како се пробудити из тог «матрикса», који су путеви, који начини да се пробудимо? Односно, који тренутак је омогућио летаргију?*

Ковић: Живимо у лажи. Глобални медији, које контролише Запад, чији систем вредности преузимају наши медији, говоре нам о мултикултурализму, док етнички чисте Србе из Крајине, Славоније, Босанске Крајине, Сарајева, са Косова и Метохије, док покушавају да нас на силу асимилију у етничке Црногорце. Говоре нам да смо починили геноцид, да би сакрили геноцид којим је почела њихова историја (у Америци) и коме су нас подвргли три пута у 20. веку, закључно са последњим ратом. Говоре о мирољубивости, док њихове војске харају планетом и истребљују стотине хиљада људи. Кажу да су за слободу, а Србе на Косову и Метохији држе у жици, у гетима. Говоре

да живимо у свету у коме цркве више неће бити важне, а покушавају да затру нашу Српску православну цркву. Говоре о демократији, а подржавају диктаторски, корумпирани режим Мила Ђукановића. Друштвене мреже и интернет су начин да се ослободимо једног извора информисања. Али ни оне не могу да буду једини садржај наше свести. Све то треба погледати, искористити и онда искључити. Окренемо се око себе и суочимо се са стварним животом, сада и овде. Ми нисмо Запад нити треба то да постанемо. Откријмо ко смо, уместо да се стално на некога угледамо. Не треба нам толико информација, довољно нам је само неколико правих за један дан. Једини алтернативни, свеобухватни животни модел том материјалистичком, насилничком ништавилу, нуди православна вера и Српска православна црква. То је оно што је потврђено нашом историјом а не идеолошким системима овог или оног новокомпонованог идеолога. Хришћанство нас спаја са оним трајним и најбољим у историји Европе и човечанства. Православна вера није настала из мозга овог или оног помодног идеолога. И треба се враћати националној култури, која не мора нужно и у свему да буде православна: Светом Сави, Доментијану, Његошу, народним епским песмама и гулама, Светом Владици Николају, Светом Јустину, Андрићу, Црњанском, Селимовићу, Ђопићу... Огроман је мајдан пред нама и треба га открити.

Источник: *Из пандемије је испливало шта?*

Ковић: Постројавање и дисциплиновање целе планете. Технологија надзирања и кажњавања. За тренутак су заиста

поверовали да нас све имају у шаши. А онда се историја, то непредвидиво царство човекове слободе, просто наставила.

Источник: Ваше повјерење у снагу СПЦ је нешто што је готово дисидентски потез у јавном животу, с обзиром на чињеницу да су вјерници често на удару етикетања фундаментализмом, а Ви сте јасно у Апелу за Косово и Метохију положили најјачу наду у дјелање СПЦ. Ту су и актуелна, озбиљна питања у Црној Гори. За Јасеновац сте негђе навели да је играње геноцидом, шта је са Глином (В. Лалић је пјевао „нећу да прећутим, зидови су прећутали и срушили се“)? Постоји ли заједнички именитељ у овим симболичким споменицима српског страдања? И који је стратешки положај СПЦ у контексту савремених искушења?

Ковић: То је још једна тема коју писци наших уџбеника најчешће не разумеју. Када се каже да је Српска православна црква створила српску националну свест, онда ту није реч о веровању и поверењу, него о констатовању чињеница. Она је сачувала и однеговала култове и сећања, везана понајвише за Свете Србе, која су и данас основа осећања српске припадности. Почевши од 18. века, у столећима секуларизације, српска национална свест постала је сложенија, везивана је за језик и порекло. То је довело до јачања верске трпељивости, али и до илузија које смо прескупо платили, по којима су језик и порекло важнији од идеала и вере. И Црква је имала своје кризе и лутања. Историјска је, међутим, чињеница и то да је Црква једног народа, који је преживео толике ратове, сеобе,

геноциде, преверавања и идентитетске експерименте, жива и витална већ пуних осам векова. Ту чињеницу треба објаснити. Они који мисле да Српска црква више нема такав значај и снагу, требало би да пажљивије слушају наше непријатеље. Зашто је она била први циљ прогона и геноцида из 1914, 1941, 1995, 1999? Зашто је гоне на Косову и Метохији, у Црној Гори, зашто данас, ако живимо у свету секуларизма и науке, хоће да нам отму наше православне светиње? Наши непријатељи познају нас боље од нас самих. Можемо да зажмуримо и да се правимо да није тако, да наставимо да узвикујемо тиоистичке, атеистичке, прозападне пароле, али то нам неће помоћи. Тако је и са Јасеновцем, Јадовном, Глином, Гаравицама, Мотикама, Шарговцем, Дракулићем, Пребиловцима, Старим Бродом. Ако их прећутимо, ако не покушамо да разумемо и себи објаснимо шта се и зашто тамо догодило, ако дозволимо да нас целати осуде за геноцид (ако је Сребреница 1995. била геноцид, колико геноцида смо уствари претрпели само од 1941. до 1945) осудићемо своју децу на то да им се то зло понови, као што се нашој генерацији поновило у ратовима 1991-1999. Није овде реч о томе да желимо да негујемо мржњу, него да хоћемо да спречимо да се зло понови. Никада више! Лепо је речено – у томе је смисао постојања Републике Српске.

Источник: Саборност СПЦ и појам демократије? Осам вијекова аутокефалије, треба ли нешто да нас опомиње?

Ковић: Одавно је уочена веза између саборности и демократије. И у патријархалним сеоским заједницама и задругама, у којима смо вековима живели,

знало се старешинство, али су се све одлуке доносиле договором. Црква је, нарочито од пропасти средњовековних српских држава Србије и Босне, стопљена са народом, постала права народна црква. Била је то црква нишчих, људи другог реда, православаца у туђим царствима, у шеријатском Османском царству и у ултракатоличким Хабзбуршкој монархији и Млетачкој републици. Касније у НДХ, под влашћу Трећег Рајха, италијанских фашиста, под Титовим комунистима, била је вечито сумњива, гоњена и уништавана. Патријарси, владике, монаси и свештеници предводили су народне устанке од 16. века до дана данашњег. Гинули су и страдали са својим народом. То се нарочито добро види у историји Босне и Херцеговине. Али баш гоњена, страдалничка црква је права црква. Благостање, моћ и привилегије је уништавају; она се обнавља кроз Завет и жртву.

Источник: Шта препоручујете за читање као савјет за размијевање садашњице?

Ковић: Имамо одличне писце и живу интелектуалну сцену, која се храни нашим пребогатим духовним наслеђем и сучава са изазовима наше епохе. Поменули смо Слободана Владушића, али ту су и књиге Мила Ломпара, Емира Кустурице, Часлава Копривице, Слободана Антонића, Данила Басте, Богољуба Шијаковића, Срђана Шљукића, Јована Душанића и многих других. На Универзитету у Београду и у Источном Сарајеву, где такође предајем, видим све више младих, паметних и неустрашивих људи, чије време тек долази.

Разговор водила:
Јелена Калајица

НАСЛЕДНО РАЈСКА НАСЕЉА

(ДЕО РАЗГОВОРА СА СТАРЦЕМ ДИОНИСИЈЕМ ИЗ КЕЛИЈЕ
СВЕТОГ ГЕОРГИЈА, СВЕТА ГОРА)

Током протеклих десет година, за светогорске ходочаснице постала је традиција да уском стазом пешаче сат времена од манастира Ватопед до Келије Светог Георгија. Дугачка, прашњава и брдовита стаза пружа се поред манастирских поља, а са ње се може видети и место где се подвизавао Свети Григорије Палама. Након неколико стрмих узбрдица, пут нагло прелази у вијугаву стазицу која кроз овај брдовит крајолик скраћује пут до келије. У пролеће, густо растиње прети да угуши ову пречицу, док прегршт пољског цвећа осликава блиставу околину – доличан принос светогорској заштитници Пресветој Богородици.

Пролазећи поред рушевина вишевековних монашких насеобина, ходочасник стиже на попличани делић земље са којег се пружа поглед на Егејско море. Ту, међу лепо одржаваним баштама, заграђенима ладањском дрвеном оградом уздиже се неколико чисто белих камених грађевина украшених плавим тремовима. То је Келија Светог Георгија. Напољу се увек могу видети ходочасници, који седећи на клупама чекају и надају се да ће примити неколико душекорисних речи од кротког старца, јеромонаха Дионисија.

Пре неколико година на страницима часописа *The Orthodox Word* дали смо кратко житије старца Дионисија, у троделном чланку о старцима овог румунског скита, метоха манастира Ва-

Старац Дионисије

топед. Након дугог и богоугодног живота, овај праведни старац, пореклом Румун, упокојио се 28. априла/ 11. маја 2004. године, у 95. години. Старац Дионисије је био монах на Светој Гори пуне 82 године. Он је заиста био богољубиви монах и благи старац, добро познат међу његовим атонским саподвижницима, али до пре 15 година скоро незнан ван Свете Горе.

Старац Дионисије рођен је 1909. године у Румунији као осмо и најмлађе дете. На крштењу је добио име Димитрије. Одувек је био веома близак са својим старијим братом Георгијем (касније монахом Гимнасијем), па је кренуо за њим – монашким путем. Тако су обојица од 1922. године монаховали у Румунији, а 1926. г. дошли су на Свету Гору. Након десет година веома тегобног живота и подвига на Светој Гори, ова двојица браће дошла су под

духовно руководство старца Гедеона. Код њега су, у румунском скиту, успели да добију своју келију посвећену Светом великомученику Георгију. Отац Гимнасије је био светог живота и упокојио се 1965. године, а отац Гедеон уснуо је сном праведника 1979. године.

Старац Дионисије је био један од последњих живих монаха који је током прве половине 20. века био у непосредној вези са свetim светогорским подвижницима. Он је био човек дубоке унутрашње молитве, који је доспео до созерцатељних висина о којима богонадахнути оци детаљно пишу у *Добротољубљу*. Многи који су се облагодатили кроз његове духовне поуке кажу да је најчешће говорио и бодрio своје саподвижнике речима: „*Смирење, смирење, више смирења.*”

Иако је старац био рођен у простој, сељачкој породици и већину свог живота је провео у тајности, ипак, благодат која је почивала на њему непрестано је привлачила реке богољубивих душа жедних духовног слова. Пред његову блажену кончину, оци келиоти су морали затварати капију, да би старац могао да се одмори будући болестан и исцрпљен од строгог подвижничког живота. Чак и тада би људи долазили, прескачући ограду, само да би разговарали са оцем Дионисијем и примили његов благослов.

У наставку следи део разговора са њим, пун душекорисних

савета. У мају 2001. године, разговор је водио аутор књиге *Исусова молитва: Пут сједињења ума са срцем* Јерођакон Клеопа (издата на румунском језику). Тада је старац имао 92 године, слеп и физички немоћан, али пребогат духовном модрешћу која се рађа од дугог и непрестаног подвига.

Питање: *Високопреподобни старче, који је смисао нашег живота на овом свету?*

Одговор: Једини смисао и циљ нашег земног живота јесте да се спасемо, да задобијемо Царство Небеско. Господ Исус Христос нас учи: *Будите свети као што је свет Отац ваш небески.* (уп. Мт. 5,48). За време живота на земљи, уз помоћ благодати Божије и наших добрих, хришћанских дела можемо достићи светост. Ако услед недостатка врлине не можемо да се удостојимо светости, треба

и *обукосте се у новог, који се обнавља за познање, према лику Онога који га је саздао.* (Кол. 3, 9-10). Јер, ако смо од старог човека, онда смо робови страстима и греху.

П: *Какво је учење светих отаца о духу човековом и духу демонском?*

О: Човеков дух бива демонизован кроз грех. Кроз наше видљиве и невидљиве покрете и мисли, ђаво сеје семе сваког зла у наше срце. Ако човек прихвати зло семе у срцу, оно ће почети да расте. Ако човек није трезвен, и ако га не одбаци и очисти своје срце благодаћу Духа Светог и сваким добрим делом, а посебно молитвом, постом, исповешћу и Причешћем, оно ће се укоренити и почети да расте. Од тог тренутка, ђаво одлази од човека јер је сигуран да ће он следити и

ни треба да ступају у брачне односе онако како то Црква учи, и након што су ступили у Свету тајну брака. Нечастиви све то зна, па зато тако бесомучно гура људе у грех прељубе и блуда. Ова многобројна зла у нашим временима су од демона, који желе да обешчасте храм Духа Светог, а то је тело хришћанина. Када једном учиниш те грехове не можеш више да се молиш, престанеш да идеш на Литургију, не исповедаш се и не можеш да се вежбаш у врлинском животу.

Због тог световног духа, који се кроз лоше образовање, богохулне филмове, рекламе, жеље и грехове још од детињства уобличава у срцу, хришћанин не може више да се моли, нити да чини добра, богоугодна дела. Међутим, чак и они који су пали у најтеже грехове могу да се исправе уз помоћ благодати Божије. Та борба и избављење од грехова и демона рачунаће им се као мучеништво.

П: *Да ли је након крштења нечастиви изгнан из дубине срца? И да ли он онда дејствује само споља?*

О: Да, он дејствује ван срца. Али ми решимо и дозвољавамо му да продре у дубину нашег срца. Управо то се назива страшћу. Од тог тренутка, ми смо вођени страшћу, али чак ни у тим тренуцима нас благодат Божија не напушта. Бог је човеку дао апсолутну слободу. Благодат Духа Светог учи човека шта је добро, а шта зло. Показује му пут у Царство Небеско, и пут који води у пропаст. Бог нам говори: *Ставио сам пред вас живот и смрт, благослов и проклетство; зато изабери живот* (5. Мој. 30,19). Благодат Духа Светог је могла да учини немогућим да човек икада падне или згреши. У том случају човек не би имао ни своју лич-

Старац Дионисије је био један од последњих живих монаха који је током прве половине 20. века био у непосредној вези са светим светогорским подвижницима. Он је био човек дубоке унутрашње молитве, који је доспео до созерцатељних висина о којима богонадахнути оци детаљно пишу у Добротољубљу. Многи који су се облагодатили кроз његове духовне поуке кажу да је најчешће говорио и бодрио своје саподвижнике речима: „Смирење, смирење, више смирења.”

да тежимо да наследимо рајска насеља. Немогуће је да истовремено будеш добар хришћанин и да живиш у греху. Ако чиниш грех, удаљујеш се од благодати Божије и сједињујеш се са нечистивим. Према томе, удаљујеш се од Цркве, од светих тајни и од богонадахнутог учења Цркве само да би задовољио страсти, које ти је нечастиви посејао у срце. Не треба човек да следи својим страстима. Зато Црква пева: *Од младости моје враг ме искушава...* (Степена, глас 4.) Зато и у Светом писму пише: *Не лажите један другог, јер свукосте старог човјека са дјелима његовим,*

живети по својим страстима не презајући ни од каквог зла.

П: *Да ли то значи да благодат Божија одступа од човека и да га дух разврата гура у сваку врсту зла и противприродних грехова, ако је он разуздан и живи раскалашно?*

О: Управо тако. Још страшније је што се то прихвата као нешто сасвим природно. Човек мисли и говори да никако не може да не чини те грехове. Зато од почетка морамо пазити на телесну и духовну чистоту. Велику помоћ ћемо имати у нашој духовној борби и подвизима, ако очувамо телесну и духовну чистоту. Мирја-

ност нити врлине, већ би био као животиња или робот. Ниједно створење Божије нема слободу какву човек има. Хришћанин који испуњава заповести Божије, благодаћу Божијом може постати светитељ. Бог је толико човекољубив да чак и када згрешимо, ако у покајању завапимо: Господе опрости ми! Господе помози ми!, он нам прилази и помаже нам да се подигнемо из блата наших грехова. Зато нам је Господ Исус Христос рекао: *Ходите к мени сви који сте уморни и натоварени и ја ћу вас одморити* (Мт. 11,28).

Међутим, ако су се страсти укорениле у човеку и постале његова друга природа, такав човек ће рећи: *„Немогуће је да се решим тих страсти!“* Овакво настројење је у овим последњим временима посебно изражено; људски род је постао немаран и неосетљив према свему духовном. Било да је мирјанин, монах или свештеник, њега не интересују страсти и грехови. У томе се крије велика опасност зато што на тај начин дозвољавамо демонима да нас све више и више поробљавају.

П: Како објаснити гордост?

О: Гордост долази само од демона. Кроз свето крштење, Бог је опростио и отпустио прародитељски грех, као и све грехове почињене пре крштења, те је дао човеку да се кроз благодат Духа Светог усавршава, рекавши му: *Будите ви, дакле, савршени као што је савршен Отац ваш небески* (Мт. 5,48).

П: Али трагови остају!

О: Њих треба да се решимо благодаћу Божијом, која нам увек помаже на нашем путу обожења. Али пошто смо створени као слободна бића, морамо се борити против страсти и греха. На пример, ако си пушач, имаш власт да

кажеш: *„Исповедио сам се, и уз Божију помоћ од сада више нећу пушити!“* Али, стари човек у теби ће рећи: *„Пушиш већ годинама! Нећеш ти то моћи оставити! Разболећеш се и умрети!“* Ако имаш вере, оснажен благодаћу Духа Светог, одговорићеш: *„Ја сам одлучио! И уз помоћ Божију остављам цигарете без обзира на све!“* Е тада, човека осењује благодат Духа Светог и у свему му штедро помаже. Али, ако размишљаш овако: *„Остављам цигарете, али ипак ћу пушити још једну, две седмице, и после тога престајем са пушењем без обзира на све“*, то значи да ниси одлучан, да ти је воља ослабљена, није те оснажила благодат Духа Светог, и нећеш престати пушити.

П: Да ли се греси родитеља преносе на децу?

О: Родитељима који имају тешке грехове и пороке могу се родити физички и ментално болесна деца. Ово и медицина потврђује. Међутим, и овде дејствује божанска благодат присутна у светим тајнама крштења, миропомазања, исповести, причешћа, брака, које помажу дететовом спасењу. Али, и греси које родитељи чине након рођења детета такође могу имати негативне последице на духовно и телесно стање њиховог детета. Осим тога, лошим васпитањем, родитељи укоренењују страсти у дететовом срцу, а оне су крајње пагубне за душу. Имамо примере у Светом писму и у Светом предању да су се од чистих и праведних родитеља рађала облагодатна деца – деца светитељи, као Пресвета Богородица, Свети Јован Претеча и тако редом.

*превод са енглеског језика:
сестринство Манастира
Светог Василија Острошког –
Бијељина*

КАКО ЈЕ БУДИСТА ПОСТАО СВЕТОГОРАЦ?

На мом последњем путовању на Свету Гору срео сам искушеника - монаха из Кине. У ствари, он ме је изненадио својим присуством. Православна раса (мантија прим. прир.) на кинеском човеку? Донекле сам се изненадио. Никада ово нисам видео раније изблиза, само у мисионарским сликама. Зар наследник велике културне традиције да прихвати хришћанство? Моји пријатељи и ја радознано смо га питали о томе.

„Брате, како си ти Кинез, прихватио православно монаштво, а долазиш из такве велике културне традиције? Да ли си био будиста?“

- „Да, наравно, био сам будиста.“

„Чиме те је поразило хришћанство?“

- „Божанственим дружењем!“

„Извините?“

„Да, да, оче, хахаха!“, насмејао се.

„У будизму, мој оче, ти си веома, веома сам. Нема Бога. Твоја цела борба је са самим собом. Ти си сам са собом, са својим егом. Ти си потпуно сам на том путу. Велика усамљеност, оче. Али овде имате асистента, пратиоца и колегу-путника у Богу. Нисте сами. Имате некога ко вас воли, ко брине о вама. Он брине чак и ако га не разумете. Ви разговарате са Њим. Ти Му кажеш како се осећаш, чему се надаш

- постоји та веза. Ви нисте сами у тешким борбама живота и духовног савршенства.

Схватио сам те ствари у данима када ме је тешка хладноћа везала за кревет. Ниједан лекар није могао да нађе узрок томе. Клиничка слика је била јасна, барем лекари нису могли да виде

имао напредни облик рака грла. Имао је ларигектомију. То је био резултат хроничног пијења алкохола и пушења. Генерално живео је лошим животом, неквалитетно.

Онда сам осетио нешто. Бивши будиста, а сада хришћанин, монах на Светој Гори ми је рекао да треба да имам Бога са Киме могу разговарати, доживети и осетити Некога поред себе, Који те саслуша.

Ја не знам да ли је то погрешно или исправно. Знам само да је то дубока потреба за човеком. Ово је доказано самим животом. Чак и они будисти, који су из нонтеистичке религије, створене од разних божанстава, чак и из снова језика и светова, имају потребу да се обрате некоме, нечему, некоме изван себе, чак и ако је то сањалачки. Поред тога, реалност и истина је нешто веома релевантно и увек ће остати тако. То је загоњетка, мистерија.“

Ово ме је подсетило на речи Светог Григорија Богослова, који је имао осетљиву и меланхоличну природу, када каже: „Када нисте добро, или се тако осећате, говорите, говорите чак и ако је ветру“.

ништа. Бол је био неподношљив и није било апсолутно никаквог лека да бол заустави. Променио сам три различита лека за болове, али и даље бол није пуштао.

У то време сам добио вест да је мој стриц, чије име носим,

О. Ливио
Преузето са:
<https://smrt-svetu.blogspot.com>

АПОКАЛИПСУ ПРЕПОЗНАТИ ПОСЛУШНОШЋУ

Ријеч апокалипса је грчког поријекла и значи откривење нечега. У ширем значењу апокалипса представља крај овога вијека, суд Божији као и догађаје који треба да се збуду прије тог суда, с тим што су ти догађаји углавном несреће и муке незапамћене до тада. Када говоримо о хришћанству ти догађаји описани су у новозавјетној књизи Откривења Јовановог, иначе једној од најчитанијих књига хришћанске литературе али нажалост најпогрешније тумаченој.

Мислим да нема хришћанина који се, читајући ову књигу и размишљајући о описаним догађајима, није запитао: „Када ће се збити ови догађаји?“ и „Да ли се можда управо сада, у времену у коме живим, не одвија апокалипса?“. Оваква питања су нарочито интензивирани услед разних недаћа. Па и у тренутном времену које је обиљежено вирусом короне многи су поставили оваква питања. Одређен број хришћана се није зауставио само на постављању ових питања него је на њих дао и потврдан одговор. Због таквога става многих вјерујућих да се пред њиховим лицима збива апокалипса отишли су у неку врсту обмане и тиме нашкодрили своје спасењу.

Са друге стране, одбацивање апокалипсе води у другу страну обмане и проблема, прије свега поистовјеђивању са свијетом који по Новом завјету у злу лежи (Јн 5,19), у рационализам,

модернизам и слично. У времену короне смо итекако свјесни оваквог једног приступа појединих теолога и црквених пастира

Последњи догађаји описани у књизи Откривења

широм православног свијета, па и у нашој помјесној Цркви, који јеванђељску логику мијењају свјетском логиком. Ово највише видимо у погледу појединих на праксу причешћивања у доба короне.

Дакле на основу до сада написаног можемо рећи да су два проблема везана за апокалипсу - један је бити мишљења да се апокалипса управо сада збива, други је одбацивање саме помисли о апокалипси. И једно и друго вјеровање може нас довести до отпадништва од Христа.

Међутим, питање како онда препознати апокалипсу, остаје отворено? Одговор на ово питање није толико компликован.

Просто, Црква је та која ће рећи када је то. На који начин? Кроз уста епископа. Дакле ако православно богословље посматрамо у цјелини јасно нам је да је оваква најава могућа само кроз уста епископа јер је Црква епископоцентрична. Улога епископа у Цркви није тема овог чланка, па је нећемо претјерано обрађивати. Можемо само сљедујући оце да кажемо да је епископ у Цркви на мјесту Христовом, да тамо гдје је

епископ тамо је и права Црква Христова. Апостолска Црква ће јасно кроз своје епископе упозорити вјернике о долазећој опасности. Све модерне представе о апокалипси, у којима се у Цркви не зна „ни ко пије ни ко плаћа“, гдје је свако препуштен сам себи и склања се у брда (види Мт. 24,16) јесу погрешне и воде у индивидуализам који као крајњу посљедицу има отуђење од Цркве која јесте заједница. Овакве представе су у супротности са Христовим ријечима: „Сазидаћу Цркву своју коју ни врата паклена неће надвладати“ (Мт.16,18).

Глас о Другом Христовом доласку неће доћи ни кроз старце, ни духовнике, без обзира на њихову духовну висину, а тек не кроз друштвене мреже, него кроз епископе, али ће исти бити подржан и од старца и духовника ако су заиста прави. Разлог за такво нешто је то што је Бог на тај начин устројио Своју Цркву као такву.

Црква је јерархијска, такву ју је Христос основао. Губитак, између осталог, јерархијске структуре значио би да су је врата паклена надвладала, тако да су овакве представе о апокалипси бесмислене.

Дакле, глас о Другом Христовом доласку неће доћи ни кроз старце, ни духовнике, без обзира на њихову духовну висину, а тек не кроз друштвене мреже, него кроз епископе, али ће исти бити подржан и од старца и духовника ако су заиста

прави. Разлог за такво нешто је то што је Бог на тај начин устројио Своју Цркву као такву.

Наведене ставове можемо упростити и још више појаснити примјером благодатног огња. Као што знамо овај огњ силази само јерусалимском патријарху. Кроз историју било је светих патријараха јерусалимских, али и оних који то нису. Ипак сваком је сишао огњ. Живјели су светији патријарси и епископи, али никоме није

сишао благодатни огњ. Разлог не лежи у мјери светости већ у Божијем благоизвољењу да благодатни огњ силази само јерусалимском патријарху.

Исто тако најава Божија свом стаду (Цркви) о почетку апокалипсе ће се десити кроз пастира (епископа) јер је Бог благоизволио да тако устроји Цркву. Остаје само послушност ка истим као једини, сигуран водич.

Остоја Дикић, вјероучитељ

АКТУЕЛНЕ ТЕМЕ И ДИЛЕМЕ

ЗАШТО СТРАДАЈУ НЕВИНА ДЕЦА?

Ако скупимо све страдање света на једно место, оно неће моћи да се пореди са страдањем барем једног невиног детета. Тим пре, оно неће моћи да се пореди са тугом родитеља, који су изгубили најмилије.

Ниједан човек не може надокнадити овај губитак. Речи су шупље, а дела недовољна. Можемо снова изградити изгорелу кућу, обновити разрушену школу, поново саставити срушени авион, али не можемо породици вратити настрадало дете. И ако наше

сузе створе океан који ће прекрити читав свет, чак ни тада нећемо моћи да утешимо мајке и очеве, који су лишени своје деце. Погинули при терористичким

нападима, у авионским несрећама, нестали у пожарима и поплавама – они су обличје наше беспомоћности и наших грехова, а и обличје несавршености и суровости овога света.

Зашто то допушташ, Господе? Зашто злодела, несрећни случајеви, неизлечиве болести отимају од нас оно што нам је најдраже – нашу децу, сламајући

нам срце и чинећи наше животе пустим без трунке радости?

Страдање невиних деце чува тајну. Њен је покров непрозиран. Ни љубопитљиво око, ни потресено срце неће проћи ту баријеру. То може једино онај који смирено корача ка Тајни Крста Невинога, онај који ту тајну достиже чистим, скрушеним срцем.

Свето Писмо придиже завесу тајне кроз једноставна, али зачуђујуће јасна сведочанства. Каква је била прва смрт у историји човечанства? Шта нам говори Стари Завет?

Испоставља се да се са својим телом нису први растали Адам и Ева, нити њихов старији син, злбни Каин, већ невини Авељ, кротког и чистог срца. Убиство

невиног човека – ето како је смрт ушла у свет људи ван капије Едема! Можемо себи представити сав ужас наших прародитеља – створених бесмртним у Рају, позваних у вечност – да би на крају изгубили рајска блага, а сада виде свог беживотног сина. Обраћају се Авељу, а он не одговара – тресу свог љубљеног сина, покушавају да га подигну, али он је мртав.

Отворимо Нови Завет, каква је овде прва смрт? Беспштедно пребијање насмрт невиних деце. Муке мајки које се не могу описати речима. Одојче истргнуто из твог наручја, убијено пред твојим очима – незамислива, неописива, неутешна туга. Тиме нам Свето Писмо непосредно поручује да је страдање невиних очигледан и неизбежан део нашег живота.

Страдање невиних деце је виши облик неправде и крајњи степен пројављивања зла на земљи. Али размислимо: зар зло може бити праведним? Зло и јесте потирање свега што је најсветије и најдрагоценије, потирање благих жеља, разумног смисла – потпуна супротност љубави и правди. Зло увек са собом носи неправду. Они су нераздвојни, као шкорпија и њена отровна жаока. А зло се пробило у свет путем људског греха.

Ако сам принесеш пламен стогу сена, нећеш се ваљда чудити зато што је изгорео? Ако си сам пружио руку змији отровници, зар ћеш се зачудити када те уједе и када те обори њен отров? Смрт невиних у свету открива сав ужас грехопаденија, неправедности и проклетства зла које је немилице постало део нашег живота.

Ето цене веровања ђаволу да ће људи «постати као богови» – затирање обичне људске среће и

беспомоћност у односу на нама најближе и највољеније. Изгубивши Бога, не губимо само Рај – губимо све оно што нам је даровао Бог како бисмо могли да живимо нашим једноставним људским животима.

Али и усред тог ада, Ти нас Господе ниси оставио. Зато што нас Ти волиш више, него што ми то себи можемо да представимо. Ми смо сломили капије Раја, како бисмо се насладили лажном слободом на пучини страсти, како бисмо у потпуности уништили свој живот, али Ти нас Боже не остављаш и обнављаш оно што нам се чинило заувек срушеним. Ти си окренуо отров змије против ње саме, а страдање људи окренуо на њихово спасење, као што се огњем чисти злато. Ни Авељ, ни витељемска чеда – нико из невиних убијених није постао плен смрти. Зато што су са Тобом, једином нашем Утехом и Радошћу. Ми се овде бринемо и мучимо, а они су у Твојој власти, Ти си их одабрао јер су слични Теби у свом невином страдању.

Пре неког времена био је на самрти високопозициониран чиновник у руском државном тужилаштву. Био је убеђени комуниста и некада давно је учествовао у прогону, па чак и стрељању људи, који су исповедали веру у Бога. Пред смрт, док га је мучила тешка болест, неочекивано се обратио својој породици: «Позовите свештеника». «Па, ти си комуниста. Шта се то догодило?» – упитали су га с неверицом. Он им је испричао да је на прагу смрти угледао људе, које је прогонио, на Небу и како су они били испуњени Рајским благом и сажаливо се молили за његово спасење. Тек у том тренутку је схватио да су његове жртве биле срећније него он и да је сва

његова борба против вере била ужасна грешка. Живот без Бога се показао као жалосна опсена, а најстрашнија смрт као одлазак на онај свет без окајаних грехова и уз противљење Богу. Позвали су свештеника и бивши комуниста је успео да се исповеди и причести Светим Тајнама Христовим. Пракса духовног живота нам показује да су судбине пострадалих знатно узвишеније од усуда њихових мучитеља. Судбине оних који стрпљиво носе свој крст узвишене су јер ти људи иду путем Самога Христа.

Ако сакупимо богатство читаве Васељене, лепоту удаљених звезда и сва налазишта злата, они неће моћи да надокнаде један изгубљени осмех детета. Али ниједан осмех, нити једна суза нису заборавање код Бога.

Кажу да је највиши степен љубави – узети на себе судбину вољене особе, стати уз онога који страда и поделити његов бол. Зарад свих који страдају дошао је Онај Који Сам по Својој Божанској природи не треба да страда. И да би за нас пострадао, Он је постао онакав какви смо ми – човек. Мукама и смрћу предао се ради нас Најневинији и у Њему се оправдавају смрт и страдање свих невиних. Он није само поделио наш бол, Он је узео на Себе сав бол свих људи да нас заувек ослободи од бола у вечности.

Да би нам поклатио живот, Христос је пошао у смрт. Да би нам дао Рајска блага, Он је искусио адске муке. И врхунац мука на крсту био је усклик Спаситеља као човека: «Боже мој! Боже мој! Зашто си ме оставио? (Мк. 15, 34)». Он је искусио муку богоостављености како би нас једном за свагда спасио од ње.

Ако се растајеш са вољеним привремено, а потом га прона-

лазиш заувек, онда је то утеха и сада док траје овај ограничени растанак. Свет растајања и губитака ће нас повређивати и даље, али постоји Онај Који је виши од тога света, Победник над грехом и смрћу и стога ћемо у Њему наћи истинску слободу. Зато смрти нема, постоји само привремени растанак.

Ко може разумети тугу мајке која је изгубила дете? Онај који је и сам доживео тај губитак. Тим пре ће разумети Божија Матер, која је стајала уз Крст Свог Сина, умирућег у мукама. Неправедни губитак невинне деце зближава страдале са Богородицом, али се и Она Сама приближава људима који су то претрпели.

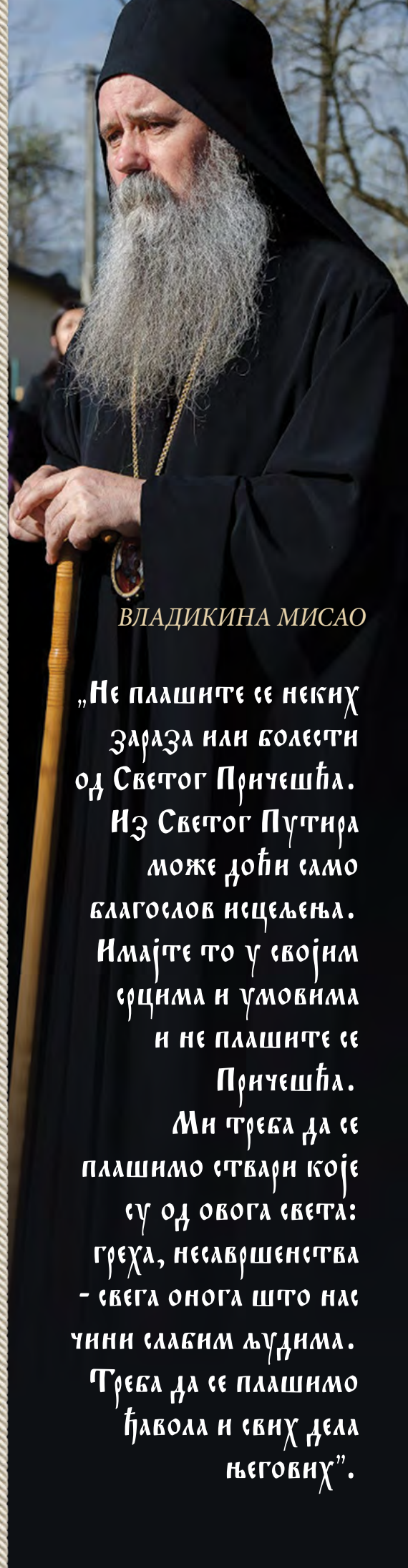
У Отачнику се приповеда како је ава Исак једном случајно видео Преподобног Пимена Великог у молитвеном созерцању, а после га упитао где је овај био за то време. принуђен да објави своју тајну, прозборио је: «Мој ум је био покрај Крста Спаситеља, када је тамо стајала Богоматер Марија и плакала». Нико од нас неће моћи да осети и разуме јаде Богоматери, а понајмање да схвати смисао Њеног кротког плача и истих таквих речи на Голготи: «Ево слушкиње Господње; нека

ми буде по речи твојој. И анђео отиде од ње (Лк. 1, 38)». Верност Богу, скрушеност и љубав чак и тада када наступа врхунац неправде и страдања невиних – то је духовна тајна која преображава и из корена мења, која одваја човека од грешног света и приближава га Самоме Богу. И ето зашто је Преподобни Пимен завршио своје слово о созерцању плача Богоматери кротким признањем: «Желео бих свагда тако да плачем».

Упркос привидној безизлажности овоземаљске жалости од Бога нам стиже утеха, јер туга је пролазна, а Бог вечан и Он нам дарује вечни блажени живот. Иза ноћне таме долази зора, после жала Голготе – светлост Васкрсења, иза смрти невинне деце – бесмртност и живот, уподобљен анђелима. И сваку ће сузу обрисати Бог. У наручје вечне Љубави свој пут налази свака невина жртва.

*Свештеник Валерије Духањин
С руског Александар Ђокић
5/11/2018*

*Преузето са сајта:
www.pravoslavie.ru
(верзија на српском језику)*

ВЛАДИКИНА МИСАО

**„Не плашите се неких
зараза или болести
од Светог Причешћа.
Из Светог Пүтира
може доћи само
благослов ицељења.
Имајте то у својим
срдцима и умовима
и не плашите се
Причешћа.
Ми треба да се
плашимо ствари које
су од овога света:
греха, несавршенства
– свега онога што нас
чини слабим људима.
Треба да се плашимо
ђавола и свих дела
његових”.**

ОД ЕПИСТОЛЕ ПРЕКО СМС-А ДО ЧЕТА: ВАПНЈЕМО ЛИ ИЛИ САМО ПЛАПНМО?

Мноштво је примјера и из живота подвижника у којима је чак и највећима празнословље правило великих мука, растрзало пажњу и односило благодат. Ево само једног од њих. Ријеч је о ученику старца Јосифа, Арсенију, који је, иако је био дуго у манаштву, посједовао такво смирење да га је духовно водио много млађи и у то вријеме још увијек мирјанин, поменути велики старац. Колико је муке имао да се избори са овим искушењима празних прича, упркос старчевим савјетима и забранама да се прича шта други чине и мотри шта они сами чине и мисле. Не једном, старац Јосиф и Арсеније проводили су ноћи у метанијама и на отвореном како би сачували умну молитву, а не ноћили у манастирима управо да не би морали да разговарају, макар размијенили и основне, очекиване, рецимо конценционалне фразе уљудне комуникације при сусрету са другим. Тај Други је у имагологији добио нарочиту пажњу, и новије студије и даље се баве спознајама идентитета кроз дијалог различитости, другости. У ери већ излизано названој ера комуникације постављамо истинско питање комуницирања. Лингвисти и семиотичари би то радо ставили у своју чувену схему комуникацијског кана-

ла пошиљалац-порука-прималац, па сад шта прави шумове у том каналу да би порука која

ни идентитет). Такође, на било каквим већим (јавним) скуповима комуникација је монолошка и једносмијерна, ријетко када сте у стању чути праву, живу, продуктивну дискусију. У више наврата спотичемо се о придјев *жив*. Управо, јер овај рад креће од идеје мртве или боље речено умртвљене комуникације. Кривити технологију, еру или алијенацију новог доба, било би кукавички! Кренимо од себе. Препознајемо ли праву, живу комуникацију, или празнословимо? И да ли би наше вријеме могло додати на ово још једну подврсту трућања, коју заједно чине пријатељи ФМО¹ и ММН², утјеривачи страха или згуљивачи идентитета, а назовимо је комуникација на апаратама. Она би као таква имала два тумачења: једно је да не може (ФМО)

Јелена Стратимировић Балшић

је одаслана била баш таква у уху реципијента ствар је даљих игарија ових истраживача, поједностављено речено. Јасно је, такође, да је комуникација сведена са усмене на писану великим дијелом, и немали је број примјера и то ћете чути у свакодневном говору како појединци у преписци са одређеним људима имају одличну комуникацију а при живом сусрету она чили и нема тај интензитет (јер нема

без апарата и онда ћу типкати шта било (ММН) само да будем ту, а друго је да је то сама смрт комуникације, јер је чак и испод празнословља. А погледајмо како је све почело када је преписка у питању.

Писма, епистоле, посланице или писанија постоје још од антике. Најстарији црквени оци и

1 *Fire of missing out* – страх од изостанка (са мреже).

2 *Make me needle* – стварање лажних ситуација како би саговорник био увјерен да се ништа не може ни почети ни завршити без мене. Велико, никад поражено Ја!

византијски писци саставили су **правила**³ за писање посланице. Одликује се приватношћу (интимношћу), сажетошћу, јасноћом, тежњом ка свакодневици, схватањем писма као **разговора пријатеља са пријатељем**, употребом пословица и изрека... Обрасци за писање писама звани су епистолари. Образац звучи као таксативни формализовани вид комуникације, гдје нам је главна асоцијација онај чувени бирократски фтлп („фали ти један папир“), али ако нећемо да празнословимо, није лоше држати се правца и суштинне, одстранити вишкове и бдити над својим мислима. Вапоси и одговори – питања и одговори бежаху почетак и крај преписки у стара времена. Најстарије писмо које имамо је Писмо Светог Саве игуману Спиридону о путовању у Свету земљу, *Слово љубве* деспота Стефана Лазаревића, те *Отписаније* богољубно Јелене Стратимировић Балшић из петнаестог вијека. Из пера Димитрија Кантакузина је *Посланица доместику кир Исаији*, из осме деценије петнаестог вијека. Прва права посланица је она Светогорца Силуана *Епистолије кир Силуанове*, писмо-тестамент, такође права посланица - слепи син деспота Ђурђа пише Дубровчанима за своју породицу и жене Ангелине да их сахране у цркви 1453. и на крају епистола патријарха Арсенија Трећег Чарнојевића писмо руском царском

³ Једно од кључних правила савремене преписке је да имате довољан број емотикона, стикера, гифова и остале менаџерије, јер нисте сигурни као ни ваш дописничар да ће ваше ријечи бити довољно јасне или да неће бити у тону који би имале да се усмено разговара, тим прије ово постаје неписана пракса чак и у пословној комуникацији. Да ли то губимо повјерење у ријеч (вјеру у Ријеч) па цртамо једни другима своје мисли? Или све оно што није права, потребна, истинска ријеч не може ни да стоји без таквих објашњења?

саветнику, 1705. *Молитва уснулом Господу*. Узећемо неколико навода из прве три епистоле како бисмо размислили о томе како треба да користимо преписке и каква је значај комуникације уопште. Наравно, не треба бити глух за вријеме у којем живимо, али не треба бити ни слијеп за видни мамац у провалију тлапње коју нуди чет генерација.

Доносимо само неколико навода *Саве грешног*:

И ево што се у овом месту нађе, на благослов дајем ти крстић, да ми га носиш на спомен, и појасић, јер сам га полагао на гроб. С тим крстићем да се молиш, носи ми га вазда о врату, макар да имаш и другу икону, но њега вазда носи. А појасићем се опаши, да је вазда о бедрима твојима, јер сам га полагао на гроб, крстић и појасић. И такву сам молитву створио, да би дао Бог да би се сваки хришћанин молио за мене! И дајем ти убрусац, што су ми га овде даровали, а ја га теби дарујем, да ти буде на благослов душе и тела. И камичак, што сам га нашао, да ти буде на многе потребе, и да га носиш при себи. И моли се за нас, служителју Христов, да нас Бог

Св. деспот Стефан Лазаревић

укрепи и сачува, да бисмо опет к вама дошли. И ако ми Бог да и малу моћ, ићи ћу у Александрију к патријарху, да се поклоним Светоме Марку. И отуда ћу у Синајску гору, и када се вратим, ако будем у животу и Бог даде, до пролећа ћу бити код Вас. Чувај се, чедо моје слатко, да не изађеш из неког мога завета. Да, ако човек

и цео свет добије, а душу своју изгуби, која је корист? Ако је погрешан, али молитва његова није грешна, а његова веза је сила од вишиње благодати. Да, ако ће се ко саблазнити, но ти се не саблазни, јер ће доћи Господ и неће закаснити, и да чујеш онај глас: „Добри и верни слуго, у малом веран, над многим поставићу те; ући у радост Господа свога!“

Пратећи хронологију, идуће писмо је датирано 1409. годином и стиховано је акростихом приде, пјесничка посланица, као трудољубиви доказ промишљања у комуникацији, ријеч је дакако о Слову љубве деспота Стефана Лазаревића, и одавде придодајмо који ред:

Ово све, ипак,
и друга чудна дела Божја,
која ни оштровидни ум
сагледати не може,
љубав превазилази.

И није чудо,
јер Бог је љубав,
као што рече Јован син гро-
мов.

Варање никакво у љубави
места нема.

Прво писмо жене, односно преписка, из истога је вијека. Ради се о Отписанију богољуб-

ном Јелене Стратимировић Балшић из Горичког зборника 1442. са Никоном Јерусалимцем. Три су вапоса и три ответа, а ми доносимо само одломак:

Свечасном оцу, учитељу светог Јеванђеља, а нама у Господу духовном наставнику, смерна Јелена. Да зна твоја светиња, откако удостојих се с Богом познати те, порадовах се весељем духовним, порадовах се весељем духовним. ...) Јер жељење богатства и сујетна слава, а уједно и сласти, не остављају нас, који су на таласима у мору овог сујетног живота, узвикнути к светлости чистог и нетелесног пребивања. Јер се помрачише душевне очи муком и метежем који је у свету. И ово сада као од сна некојег дубоког пробудивши се, усхтех твоју светлост видети. (...) А посланије твојега рукописанија примисмо и велелепно и љубазно од све моје душе изљубисмо целивајући, као лако схватљиво. И често ово прочитавамо. И веома се утеших и насладих срце моје, а уједно и душу. И тако сматрамо као неко скривите царско, веома пребогато, и у њему скупоцености, више од тисуће тисућа злата и сребра. И опет се молим твојему преподобију, олакшање неко утешно к

нама послати, и печали прохладити жеђ. Јер зна твоје преподобије колико буре и метежи и облаци обикнуше узбуркавати срца. (...) Е, часни оче, удвостручи таленте. И знамо да си обикао чинити смерним себе у свему. И изговором смерности да не затвориш језик, који много поучава и добро. А његови плодови мнози и много порода правде. И не лиши нас оног што желимо, а себе добре награде оштетити. Но подражавај Владика, Христа твојега, којега ученик јеси и подржатељ мучења његовог, и моли се њему, да и ми као учесници обретемо се у дан онај у који дође Христос са славом и силом многом, молитвама вашим, амин. Е, тајниче Божји, послушај ме у свему више реченом. Не заповедам, но молим се трудољубно и приклањам лице до земље. И двоструко здравствуј у Господу. И не презри наше мољење.

Колико је љубави у овим редовима, тако давним и тако далеким. Колико је промишљања и бриге у језику и осјећањима. Мрежа је укинула просторну дистанцу, учинила константно доступним али тиме у великој мјери (у)скратила вријеме за бдијућу комуникацију коју је замијенила рефлексна, аутоматска, пожељна. Прије него што кликнете емотикон, у ма каквој журби били, застаните, предахните, изнађите у рјечнику пребогатог српског језика макар једну, праву, живу ријеч, и запишите је - ако је вриједно и потребно.

Јелена Калајџија,
МА професор
књижевности и језика

Колико је љубави у овим редовима, тако давним и тако далеким. Колико је промишљања и бриге у језику и осјећањима. Мрежа је укинула просторну дистанцу, учинила константно доступним али тиме у великој мјери (у)скратила вријеме за бдијућу комуникацију коју је замијенила рефлексна, аутоматска, пожељна. Прије него што кликнете емотикон, у ма каквој журби били, застаните, предахните, изнађите у рјечнику пребогатог српског језика макар једну, праву, живу ријеч, и запишите је - ако је вриједно и потребно.

ТЕШКА ПИТАЊА И НЕЛАКНИ ОДГОВОРИ

ТАНАСИС Н. ПАПАТАНАСИУ, АПОСТОЛИ СУБВЕРЗИВНЕ НАДЕ,
 БИБЛИЈСКИ ИНСТИТУТ ПРАВОСЛАВНОГ БОГОСЛОВСКОГ ФАКУЛТЕТА,
 БЕОГРАД, 2018. ГОДИНА

Зборником студија *Апостоли субверзивне наде* Танасис Н. Папатанасиу – у преводу Ђакон д-р Драгана Радића – постаје још један јелински богословски аутор који улази у наш језички простор. Седам радова – објављених од 2009. до 2016. године – нуде могуће одговоре на питања која тиште аутора. У потрази за оријентирима који нам могу помоћи у изграђивању Цркве, Папатанасиу се обраћа апостолском и светоотачком наслеђу. Изузетна вриједност књиге јесте рецепција нашег – и западног – савременог богословља, чијем настанку, развоју и утицају је непосредно свједочио. Све то чини понуђени нам мозаик радова истинском богословском трпезом. У редовима који слиједу скицираћемо неколико радова из овог зборника, не пропуштајући прилику да изразимо наше скромно виђење задатих тема.

Сам наслов прве студије *Црква као мисија: критички осврт на литургијско богословље Александра Шмемана* је довољан да нам зборник Танасиса Папатанасиуа отме пажњу и вријеме. Аутор се хвата у коштац са једном од – посебно у вишеконфесионалним друштвима, какво је босанско-херцеговачко – горућих тема дјелања Цркве данас: да ли је мисија Цркве суштински израз њеног постојања или је другостепена у односу на њега? Папатанасиу се у потрази за одговором обраћа радовима Алек-

сандра Шмемана. Чини се да не гријеши, јер не постоји наш богословски писац који је понудио прецизније одговоре на односно питање. Александар Шмеман нуди изванредан одговор: Црква

је мисија. Жели се рећи да Црква не може – жели ли бити Црква – не чинити мисију. Александар Шмеман ће казати да Црква не може престати да буде мисија, а да не измијени своју природу. Папатанасиу примјећује два ехаристијска покрета у Шмемановој еклисиологији: вазнесење Цркве ка Трпези Господњој и повратак у свијет како би свједочила искуство предокуса Новог неба и Нове земље. Циљ повратка Цркве у свијет је настојање да свијет постане Црква. Шта је циљ стварања свијета? Свијет је створен да би постао Црква. Може ли свијет постати Црк-

ва, ако Црква изгуби свијест да њена мисија није једна од дјелатности Цркве, него да је она сама мисија? Ко ће свијет учинити Црквом, ако се Црква самоизолује? Какву могућност превазилажења смрти мимо Цркве има свијет? Замагљивањем свијести о Цркви као мисији дешава се двојаки промашај који иде на руку посљедњем непријатељу: Црква престаје бити Црква, док свијет не постаје Црква. Истина Цркве као мисије је посебно сложена у вишеконфесионалним друштвима. Како ће Црква на нашем простору онима који не исповиједају вјеру у Богочовјека свједочити Њега као Цара и Бога? Могући одговор нам нуди мисао Александра Шмемана коју Танасис Папатанасиу наводи: „Од Светог апостола Павла до Светог Николаја Јапанског није било и нема истините мисије без саможртвеног поистовјећења мисионара са онима којима га је Бог послао, без саможртвеног одрицања мисионара од његових личних склоности и природних навика“. Али, колики је мисионарски потенцијал Цркве међу племенима која дијеле међусобну трауматичну прошлост (и садашњост), ако Црква носи предзнак једног племена? Или, са друге стране, како се одрећи националног предзнака, ако је исти постао неодвојиви дио колективног сјећања генерација припадника наше Цркве? Одговори на ова питања се не нуде на тац-

ни, али ако је мисија императив Цркве дјелање апостола Павла је путоказ: свако време које спречава улазак човјека у загрљај Богочовјека треба скинути са његових леђа.

Студија *Бог Који страда* је најинспиративнији рад у овом зборнику. Дјелимичан повод ове студије је књига *Распети Бог* протестантског писца Јиргена Молтмана. Танасис Папатанасиу покушава да одговори на неодговориво питање: Како сапостоји Бог Који је Љубав и страдање твари коју Он љуби? „Докле ће грешници, Госпде, докле ће грешници да се хвале... Народ Твој, Госпде, понизише и насљеђе Твоје злостављаше, удовицу и дошљака убише, и сирочад погубише, и рекоше: неће видјети Господ, нити ће схватити Бог Јаковљев.“ Видимо да и пророк Давид вапије за одговором на идентично питање. Искуство страдања у двадесетом вијеку није могло да не остави последице и на пољу теологије. Угледајући се на питање о (не)могућности поезије након Аушвица, постављено је питање о (не)могућности теологије након Аушвица. Како можеш да вјерујеш у Бога након Јасеновца? Како можеш да не вјерујеш у Бога након Јасеновца? Танасис Папатанасиу о страдању човјека промишља из перспективе – једине могуће – страдања Богочовјека. Ако је христологија једини смисао антропологије, не постоји друга могућност сагледавања човјекове патње од њеног виђења у свјетлости (или таме) патње Богочовјека. Ако је Господ био убијен – може ли човјек очекивати изузеће од страдања? Међутим, ваља одговорити на питање: Ко је убијен на Голготи? Одговор који је кроз историју био најбезболнији је

гласио да је страдала природа човјека у Богочовјеку. Али, постоје најмање двије невоље које проузрокује овакаво исповиједање. Прва је: Како апстраховати природу човјека у Богочовјеку од природе Бога у Њему? Друга је: Како може страдати природа човјека у Богочовјеку, а да Богочовјек не страда? Ако Богочовјек страда, исповиједамо ли да страда сâм Бог? Коначно, да ли је Бог у Којег вјерујемо страдалан или нестрадалан? Да ли је Бог подложен страдању? Богословски писци древних времена су покушали да пронађу излаз у изразу *нестрадално страдање*. Један антиохијски богослов из V вијека је оставио занимљиве мисли – које би могле послужити и Танасису Папатанасиу на незгодном пољу (не)страдалности Господње – о том изразу: „Нико никада није чуо за нешто као *нестрадално страдање* или *бесмртну смртност*. Онај који је *нестрадалан* никада неће *искусити страдање*, а оно што је *искусило страдање* не може бити *нестрадално*“.

У раду *Изгубљени у етици* Танасис Папатанасиу пружа одличан преглед виђења односа богословља и етоса у дјелима наших богословских писаца у прошлом стољећу. У највећем дијелу рада се проблематизују становишта Христа Јанараса. Свако ко је читао Јанарасове књиге зна да његови погледи на етос могу да буду кост у грлу. На примјер, није тешко стећи утисак – који може бити погрешан, јер Јанарасова философија није лако ухватљива, будући да стоји раме уз раме са највећим интелектуалним достигнућима прошлог стољећа – да он одриче ангажованост Цркве на пољу друштвене потлачености и економске експлоатације. Па-

патанасиу поставља питање: Да ли Црква треба да реагује у случају успостављања тиранског уређења у држави? Наводећи постојање светоотачких бесједа против лихвара – једна од њих, из пера Светог Василија Великог, штампана је и у издању Издавачке куће Епархије зворничко-тузланске „Синај“ – Папатанасиу чини отклон од Јанарасовог уздржаног односа према етосу Цркве који би подумијевао глас против подјармљивања човјека среброљубљу другог човјека.

Студија *Монаси као апостоли субверзивне наде* почиње упућивањем на марксистичког философа Ернеста Блоха – који је, треба казати, одлучујуће утицао на горе поменутог Јиргена Молтмана – и његов концепт наде. Папатанасиу ће написати да се разлика између човјека Цркве и човјека изван Цркве може сажети у једну ријеч: *нада*. Писац каже да је његово виђење наде субверзивно. Шта се подразумева под изразом субверзија? Да ли он субверзију разумије као револуционарност? Не. Субверзија у рјечнику аутора овог зборника је иновативни начин живота. Ко се, прије свих, кроз историју Цркве одликовао иновативношћу? Папатанасиу одговара: монах. Он подсећа да је монашки покрет настао као покрет лаика да би подстакао непрекидну будност Цркве. Јер, Царство стиже. Оно сваког трена – у својој пуноћи – може да стигне. И док чекамо обећано Царство, радови попут ових изашлих из пера Танасиса Н. Папатанасиуа нам могу помоћи да га дочекамо што више образовани према Лику Онога Који Царство у Себи и Собом доноси.

ЈЕДННСТВО ТИЈЕЛА, ДУШЕ И ДУХА

Када би вас неко упитао шта је то здравље, како бисте га ви дефинисали? Да ли знате да постоји више врста здравља?

Здравље је највећа и најважнија животна вриједност.¹ Нажалост, ми вођени плановима и бригама које испуњавају нашу свакодневницу, често ову чињеницу заборављамо, испуштамо је из вида. Многи од нас живе и губе драгоцјене моменте планирајући шта је сљедеће што ће урадити, гдје ће отићи, бринући се о догађајима који се можда никада неће ни десити. Многи од нас размишљајући о прошлости, жалећи за пропуштеним, не доживљавају садашњи тренутак као важан и не виде свјетлост у новом дану. Често човјек превиди колико је важно бити присутан у садашњем тренутку, бити свјестан себе, свог окружења, свега што му је дато и што има. Тако, човјек заборави да ујутро заблагодари Господу за нови дан, нове тренутке са својим најближима, за сво добро које постоји и које може да види, чује и осјети у њему. Заборави да захвали и постане свјестан чињенице да је здрав и да је због тога најсрећнији, најиспуњенији, најбогатији на свијету.

Често људи појам здравља поистовјећују са физичким здрављем, јер тај аспект здравља је најлакше разумјети кроз мо-

гућност да свакодневно функциониремо и обављамо активности без потешкоћа, осјећајући се добро у одсуству болести. У присуству болести, људи посјећују љекаре, који их упућују на даље претраге или им прописују одређени лијек. Најчешће, тек тада, када се разболе, схвате колико је здравље битно. Све остале бриге, планови, чине се ситним и небитним пред жељом да се живи и буде добро. Овдје првенствено мислим на физичко здравље. Оно се и прије појаве болести може побољшати и сачувати здравом прехраном, редовном физичком активношћу уз довољно одмора и сна и другим начинима.

Као што треба да се бринемо и унапређујемо своје физичко здравље, тако је важно себи обезбиједити бригу и о душевном и духовном здрављу. Шта је то ментално здравље? На први помен менталног здравља, већина нас првенствено помисли на одсуство психичке болести. Међутим, бити ментално здрав значи много више. Да би човјек био ментално здрав, потребно је да буде задовољан, да буде продуктиван и да доприноси својој заједници, да успоставља и одржава односе са другим људима и успешно се носи са свакодневним изазовима. Ментално здрава је особа која је способна да спозна и разумије себе. Као што се треба бринути о свом тијелу, усвајати савјете љекара и препоруке нутрициониста о здравој храни, да бисмо унаприједили овај аспект здравља, потребно је побринути се за оно што осјећамо, доћи у додир са својим

потребама, жељама, сновима, страховима. На очување менталног здравља у значајној мјери утиче, поред бриге о себи, здрава и редовна исхрана, избегавање штетних намирница (алкохола, дувана, кофеина) и стресних ситуација, као и физичка активност која подиже расположење и која нас доводи у везу са природом и свјежим ваздухом. Важно је да сами послушајемо своје тијело и осјетимо шта нам оно поручује. Запитате ли се иједно јутро шта је то што заиста желите да учините током дана? Шта је то што вама треба овај дан? Често смо навикнути на свакодневницу, устаљени ритам и обавезе. Подразумијевамо да одређене активности морамо обавити и ријетко станемо да бисмо увидјели шта се то догађа у нама самима, шта нам треба. Кријемо се иза маски јаких личности, спремних за рад, за испуњавање захтијева и очекивања других. На питање како смо, најчешће одговарамо са добро, све је у реду. Да ли смо заиста добро? Да ли је заиста данас све у нашем животу како треба? Сва понашања која нису у складу са нама самима, са оним што осјећамо и желимо, чине штету нашем менталном здрављу. Ми се исцрпљујемо скривајући се иза различитих маски, дубоко потискујући аутентична наша осјећања, потребе и жеље. Ријетки схвате да не могу бити добро и здраво ако не живе аутентичним животом. Ријетки, али срећни појединци, одустану од маски и улога и почну да заиста живе у складу са својим осјећањима, мишљењем и тако се и понашају.

¹ Свјетска здравствена организација здравље описује као једно „психичко, физичко и социјално благостање, а не само као пуку одсућност болести или слабости.“ Аспекти здравља су разноврсни. Они обухватају физичко, ментално здравље, емоционално, социјално, здравље окружења, заједнице у којој живимо, духовност.

Сматрам да је потребно увиђати важност сваког дана и тренутка који нам је дат да проживимо. Подсјећати се колико смо срећни што смо се пробудили здрави, што осјећамо, видимо, чујемо најдраже наше. Свјесни да је живот највећи дар који нам је дат, треба да га осмишљавамо благодарeћи на свему нам датом.

Усавршавање и брига о физичком и менталном здрављу је важна. Међутим узалуд је оно ако човјек и духовно не узраста, ако занемари важан аспект здравља, а то је духовност. Колико год се физичко здравље може измјерити, ментално ријечима описати, толико је духовност тешко мјерљива и описива јер представља наше субјективно искуство Бога. Сваки човјек се рађа као посебна индивидуа са специфичним јединством тијела, душе и духа. Саздан је од тијела, које је видљиво, истурено у први план, које путем чула (вид, слух, додир, мирис, укус) ступа у интеракцију са околином и другим људима. Поред материјалног тијела, човјек има и душу и дух који су нематеријални, невидљиви, али имају енергију, одређују нашу суштину, смисао нашег постојања. Душа се односи на вољу, мишљење, карактер и склоности, то је човјеков

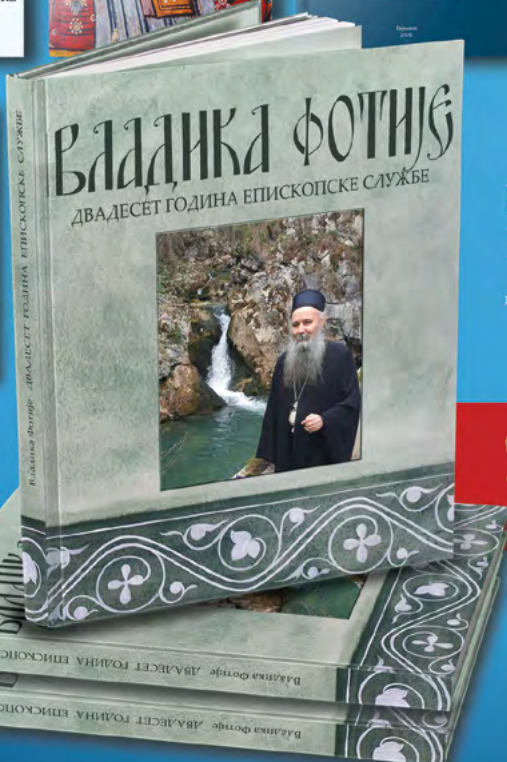
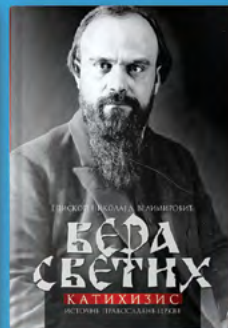
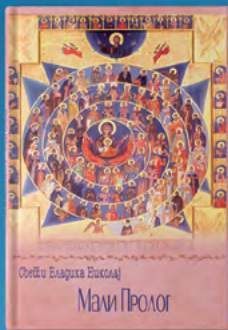
хоризонтални поглед на свијет, док је дух човјеков вертикални поглед на Бога. Значи да је душа, иако нематеријална, упућена на човјеков однос према свијету и у материјалном и у нематеријалном смислу, а дух је упућен само на човјеков однос са Богом. Духовност је наша унутрашња снага, процес који је дубоко повезан са најсуптилнијим дијелом унутар нас, дијелом који нас води до смисла и суштине нашег постојања. Наше схватање духовности се односи на наше најважније вриједности, на доживљај суштине цјелокупне реалности. Духовно здравље стичемо сједињујући се са Христом у Светом Причешћу, а захваљујући посту и молитви, као средствима који нам помажу на путу духовног оздрављења. Савремени човјек често заборавља своју датост и непролазне вриједности. Окренут тренутном, пролазном, често заборавља да га је Господ створио са потенцијалом да буде савршен и да жели да га види окренутог истинским вриједностима и у врлинама. Свако од нас је другачији, јединствен и непоновљив. Свако од нас има свој систем вриједности у складу са којима живи, а опет сви смо створени из исте љубави и са предоређењем да поново постанемо

савршени по милости Божијој и откријемо смисао живота. Открити смисао постојања и остварити се као личност, представља круну у узрастању човјека, оног човјека који је постигао хармонично јединство тијела, душе и духа. Да би остварио тај циљ, односно да би и духовно узрастао потребно је да пређе и пут богопознања. То може остварити једино захваљујући Богу и његовом човјекољубљу, јер нас Бог воли какви јесмо. У нама треба да пламти трачак наде да ћемо, ако још нисмо, открити Бога и у себи, како бисмо наставили своје постојање, непрестано се усавршавајући, да би достигли хармонично јединство у нама, јединство тијела, душе и духа, односно да бисмо се од индивидуе остварили до личности као круне у њеном узрастању.

Зато је важно да живимо у складу са својим животним вриједностима, да се бринемо и унапређујемо све аспекте који чине здравље, да се усавршавамо и тежимо да остваримо јединство тијела, душе и духа, које нам је даровано, благодарeћи и не заборављајући гдје нам је извор и ко нам га је даровао.

Весна Теофиловић, дипломирани педагог и психотерапеут

ИЗДАЊА ИЗДАВАЧКЕ КУЋЕ
ЕПАРХИЈЕ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКЕ
„СИНАЈ“

ЖИВОТВОРНИ
ИСТОЧНИК

ДЕРВЕНТСКИ ХРАМ УСПЕЊА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДНИЦЕ :СТАРА ЦРКВА:

Дервента

Првобитно здање Храма је започето 1850, а освешћено на Велику Госпојину 1855. године. Храм, који је представљао право историјско, културно и духовно благо дервентског краја, порушен је у ратним дејствима на Спасовдан 1992. године. По благослову Његовог Преосвештенства Епископа Зворничко-тузланског Г. Фотија, обнова Старе Цркве започета је 2018. године. 18. јула 2020. год. Преосвешћени Епископ Фотије осветио је нови Храм и посветио га Богородичном празнику Благовијести.

ЕПАРХИЈА
ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКА

ЖИВОТВОРНИ
ИСТОЧНИК

www.eparhijazt.com